

Biodynamisk Odling

nr 2 • 2022

medlemstidning för
Svenska Biodynamiska Föreningen

Natursyn 2

FILOSOFI

Att öva sin
natursyn

ÅTERBLICK

Historiska
händelser

PORTRÄTT

Vem var
Marjorie Spock?

Biodynamiska
Föreningen

Människans värdighet

Världen är inte sig helt lik sedan vi kom ut med förra (något försenade) numret i början på det här året. Det är med sorg jag kan konstatera att så mycket oförlåtliga handlingar har skett. Så mycket förstörelse har skett och människor, djur och natur lider. Vi har ett fortsatt stort arbete och ett enormt ansvar att fortsätta jobba för bättre värld. Och att fortsätta be. När jag studerade Ekosofi sa min lärare att ämnet handlade om Jordens Framtid och Människans Världighet. De orden väger tungt nu. För allt liv i Ukraina kan vi bara be om mer Världighet, och att Framtiden kommer Nu.

Och med krisen i Ukraina så lider också fler människor. Vem har inte hört om landets svarta jordar? De producerade mat för större arealer än sina egna. I norra Afrika hotas stora delar av befolkningen av svält. Egypten importerade 90 % av sitt vete från Ukraina. I artikeln *The Drama Around Wheat* försvarar Ueli Hurter de biodynamiska och ekologiska lantbruken gentemot de högteknologiska aktörerna som vill misskreditera dessa mer hållbara metoder. De som jobbar med food-tech trycker nu på ännu hårdare för att de storskaliga metoderna ska vara lösningen på problemet. Och företagen som hade mycket makt, försöker säkerställa mer makt inom jordbrukssektorn. Läs artikeln här dasgoetheanum.com/en/the-drama-around-wheat.

I den här tidningen fortsätter vi att utforska natursynsbegreppet, vi uppmärksammar att det 60 år sedan Rachel Carson gav ut *Tyst Vår* och 50 år sedan Kjell Arman blev bjuden till Paris och var med och grundade IFOAM, den internationella ekologiska odlingsrörelsens organ. Och till det har vi hittat fler händelser från den senaste 100-åren som kan vara värda att uppmärksamma. En liten återblick. Ur ett samtal om just boken *Tyst Vår* så kom namnet Marjorie Spock upp och Inger Lise Oelrich har fördjupat sig i hennes liv i en härlig artikel.

Om natursyn finns flera artiklar som berör ämnet. Frågan är om det inte är vår fundamentala natursyn vi behöver nyskapa, omdana eller kanske avlära om vi ska få till en verklig förändring i samhället. Bara om vi verkligen ändrar hur vi ser på och tänker kring saker är vi villiga att handla därefter. Tänk vad många olika slags natursyn det finns. Och ibland är skillnaden hårfin, eller till och med orden som definierar den de samma, men ändå så handlar vi olika. Jag vet inte om vi blir mer färdiga än sist. Istället känner jag att frågorna hopar sig. Kanske klarseendet ökar. Eller det klarare varseblivandet. Jag vet inte. Det viktiga är ändå att vi övar. Och övar. Mer om det i artiklarna.

Vi önskar er en god sommar. Hoppas växtsäsongen blir god och skördarna kommer in i rätt tid. Lagom med sol och regn.

Johan Nilsson, redaktör och ordförande, redaktor@biodynamisk.se

I detta nummer

Människans världighet	2
Utvecklingen av jordbruket	3
En del av helheten	4
Med vidöppna ögon	6
Ursprungligt sinne	8
Ekosomatik	11
En historisk återblick	16
Pesticidfritt jordbruk	20
Natursyn	22
Varje människa är en skattkammare	36
Att vårda fröernas mångfald	42
Mjölksyrningsglädje	44
Jorden vi ärvde	48

Bidrag till tidningen

Har du någon artikel, foton eller illustration du skulle vilja bidra med till tidningen? Då kan du skicka dem till vår redaktion på redaktor@biodynamisk.se.

Vi välkomnar bidrag som relaterar till kulturen kring biodynamiskt, ekologiskt och regenerativt jordbruk. Ni som brukar läsa våra tidningar vet att vi har en bred hållning till agrikultur.

Ta kontakt med redaktionen om det är något annat ni önskar till tidningen.

Omslag Foto, Johan Nilsson.

Pris icke-medlem, enstaka nummer:
50 kr + porto

Biodynamiska Föreningen

Skillebyholm 7
153 91 Järna
T 08 551 512 25
E kontoret@biodynamisk.se

Utvecklingen av jordbruket

Tema på Lantbrukskonferensen 2023

100 år av biodynamik – se tillbaka för att blicka framåt

Överblick över ”Koberwitz-impulsen”

2024 kommer vi att kunna se tillbaka på de 100 år som gått sedan Lantbrukskursen hölls som själva grundmomentet för den biodynamiska impulsen. Under hundraårsjubileumsåret 2024 kommer lantbrukskonferensen att fokusera helt och fullt på materialet i denna första kurs, på de stora och djupgående bilder som inspirerar oss. Arbetstiteln är ”Människan blir grunden”. Men det måste också finnas en överblick, så detta är planerat för konferensen 2023, samt en förhandstitt på framtiden under 2025 års konferens. Detta ger oss en triologi av teman för åren och konferenserna kring 100-årsjubileumet: en överblick 2023, den nuvarande impulsen 2024 och framtidsutsikterna 2025.

Vi vill därför blicka bakåt för att samla styrka inför förnyelsens krafter. Det enklaste sättet att göra detta är att fråga: var kommer jag ifrån? Hur hittade jag till jordbruket? Vilken erfarenhet i min biografi väckte mitt intresse för biodynamik? Var det någon vars ord påverkade mig till att känna mig kallad att arbeta på och med jorden? Och vem var det som inspirerade den personen? Genom att följa denna tråd kan vi kanske till och med hitta en direktlänk till de som var närvarande vid Lantbrukskursen.

Denna typ av granskning kan också göras för varje land. Hur kom impulsen till mitt land, hur har det utvecklats? Hur långt tillbaka går historien om den förening jag är engagerad i? Vem grundade Demeter? Vilka var personerna som samarbetade med Rudolf Steiner för att utveckla associativ ekonomi? Hur är det med forskning? Utvecklades det utifrån kursen, eller hade den tidigare rötter? Vem möter vi när vi granskar ämnet ”näring”? Vilka faser har vi gått igenom när det gäller påverkan på allmänheten?

Och allt detta kan föra oss till frågan: hur har den andliga källan till biodynamiken hållts levande genom de otaliga människor som verkat genom historien? Vilka förhållningssätt fostrade de? Och slutligen, hur kan jag inspireras av detta? Vilket är mitt sätt att närma mig biodynamikens källa och hur kan jag kul-

tivera detta? Vad känner jag kan vara mitt personliga bidrag till vidareutvecklingen av den biodynamiska impulsen?

Återlick på jordbrukets kulturella utveckling

Naturligtvis började inte jordbruket med Lantbrukskursen. Det är mycket äldre, så det är värt att sätta in den biodynamiska impulsen i sammanhanget av hela situationen. Hur har jordbruket utvecklats under århundradena eller till och med årtusendena? Historien lär oss att det å ena sidan har varit hårt arbete i kampen mot naturens påfrestningar och i trældom under myndigheterna. Men å andra sidan lär vi oss att jordbruket kultiverar naturen genom att domesticera djur, förädla växter och producera bördig jord; att det skapar kulturlandskap i regioner med liknande klimat. Vi kan känna oss tilltalade på djupet av vår varelse när vi berörs av mångfalden av jordbruksimpulser genom tiderna. Till exempel av ursprungliga metoders intima relationer med naturen; hållning gentemot heliga kor i Indien; odlingen av vetefrö under många generationer i Mellanöstern; utvecklingen av odlingssystemet Tre Systrar – majs, bönor och squash i Sydamerika. Vi lär oss att jordbruket i denna utveckling har haft upprepade faser av självbestämmande, socialt engagemang eller till och med beskydd för kulturella framsteg. Jordbrukets utveckling har alltid varit kulturellt inspirerad, och den kulturella utvecklingen var i sin tur inspirerad och stödd av jordbruket.

I jordbrukets extremt spännande historia finns några grundläggande frågor: vad är förhållandet mellan människan och jorden? Vilken betydelse har vårt förhållande till jorden för vår mänskliga existens och dess utveckling i de olika periodernas historia? Utvecklingen av jordbruket kan i slutändan avslöja en känsla av och idéer om det stadium vi nu har nått, till och med på det stadium jag personligen har uppnått. Det kan också peka på vilka evolutionära uppgifter vi – som rörelse – är ålagda nu och inom den närmaste framtiden. §

www.sektion-landwirtschaft.org

En del av helheten

Krönika om vår relation till naturen

TEXT Paula Riesterer ILLUSTRATION Mirjam Nurminiemi

PÅ EN PROMENAD HÄROMDAGEN lade jag märke till en grupp med träd som växte upp i varandra. Det var unga granar och björkar. Granarna var förmodligen lite äldre, men björkarna hade utan att fråga bestämt sig för att växa upp precis på samma ställe.

Granarna gav med sig och släppte på platsutrymmet och gick in för att anpassa sitt växande efter de snabbväxande unga björkarna. Tillsammans bildar de nu en liten klunga träd, som med tiden blir tätare och större.

När jag första gången fick stifta bekantskap med det Goetheanistiska förhållningssättet fascinerades jag av detta samspel bland grupper av träd. Det är inte bara rotsystem och svampar som flätas in i varandra och samverkar, utan även trädens grenverk bildar en gemensam form.

Om jag på avstånd betraktar en holme mitt i en åker, fylld av allehanda aspar, ekar, björkar och granar beroende på var i landet den befinner sig, kan jag se att trädens kronor bildar en helhet. Alla träden på holmen har måst anpassa sig och detta ger ett harmoniskt intryck.

Om jag plockar ut ett av träden så blir det ett hål i den harmoniska väven som syns med blotta ögat, eftersom de intillväxande träden saknar både en och annan gren i sin strävan att skapa rum för alla.

Detta blir särskilt tydligt när vi skådar ett kalhygge. De enstaka träden som blivit lämnade kvar ser ofta taniga och smala ut, då de tidigare anpassat sig till en helhet som inte längre finns.

Kanten av en skog vid sidan av ett kalhygge vittnar också om detta abrupta slut av helheten. Dessutom förändras i den underliggande vegetationen också ekosystemet. Det blir synligt redan nästföljande år då mossan torkar och vajande grästuvor tar över.

Vi tycker det är sorgligt, för vi kan se och känna förändringen. På något plan är den en del av oss, även om vi inte vet så mycket om ekologi och de system som omger oss. Känslan berättar att något inte stämmer. Det kan för oss kännas som ett "sår i naturen", då vi gärna lägger mänskliga känslor på naturens företeelser.

För att uttrycka vår samhörighet med den harmoniska omgivningen använder vi uttryck som: "Det är så vackert där", "Jag blir lugn av att gå i skogen", eller när den förändras, "Det känns inte roligt att gå där längre."

Vad är det egentligen vi menar? Kanske att vi ser harmonin i naturen och behöver den för att den är en del av oss. Svårigheten med att se oss själva som del av naturen, förutom när vi förvandlas till mull efter vår fysiska död, är typisk för vår art. För naturens invånare är den en ordlös självklarhet.

Det som slår mig i mitt möte med björkarna och granarna är att individen har fått ge vika för helheten. Anpassningen till varandra sker omärkligt och görs utan några större åthävor.

I det här fallet var björkarna snabbare än granarna, men ibland får den tåliga eken ge vika för granen. Vi älskar att se på den starka solitära eken som vittnar om hundratals år av växande. Men om en gran slår rot bredvid, ger eken med sig och lämnar plats åt den.

Så fortsätter det, och vi ser det, och vi känner det inom oss.

Vi skulle inte tycka att det var något fel att anpassa oss till varandra om inte samhället vi lever i uppmuntrade en övertro på vår arts förhöjda ställning gentemot andra arter. Att den individuella utvecklingen givits så stor plats så att ordet anpassning blivit något fult.

I denna egocentrerade tidsålder ökar gapet mellan oss och naturen, och vi måste själva vilja gå närmare vårt ursprung, för att förstå att den är en del av oss. Då skulle vi kanske också se att anpassning kan vara något fint.

Och vi skulle kunna vara mull utan att dö. Vi skulle vara himmel utan att kunna flyga. Vi skulle vara nöjda oavsett om vi förrättade storverk eller bidrog i det lilla. Vi skulle göra det bästa vi kan utan att känna oss meningslösa.

Som en del av helheten. §

Jag heter Mirjam Isabella och är verksam i Järna. Jag illustrerar mina egna meningar och kallar de för "skogsmemes". Många av illustrationerna är inspirerade och frambollade med platser runt om i Järna. Email mirjamisabella@gmail.com

Med vidöppna ögon

TEXT Chameli Gad Ardagh ÖVERSÄTTNING Johan Nilsson FOTO Green Belt Movement

Om vi kunde se miraklet med en blomma tydligt,
skulle hela vårt liv förändras (*Buddha*)

EN CENTRAL OCH VIKTIG PRAKTIK inom vissa ursprungskulturer är att besöka samma plats i naturen, varje dag, för att fortsätta upptäcka och utforska platsens föränderliga detaljer. Denna typ av praktik kan radikalt öppna vår sensoriska mottaglighet så att vi kan känna alla rörelser runt omkring oss som våra egna rörelser, och våra egna handlingar kommer därför att uppstå utifrån en vidgad självkänsla. Det är som om våra ögon verkligen öppnas för första gången och med detta tydliga perspektiv blir universum extra färgglatt och bländande; allt verkar flytande och pulserande av liv.

Många av oss minns denna typ av receptivitet från vår barndom när varje liten sten och pinne var en portal in i spännande äventyr, då vi ännu inte hade fastnat i vad Albert Einstein kallar "det mänskliga sinnets optiska illusion"; den där känslan av att vara separerad från jorden och alla hennes varelser.

När vi ger oss själva tid att ta kontakt med jorden från en tyst plats inom oss, genom att titta och lyssna med mjuk mottaglighet, då upptäcker vi en värld full av vibrerande liv. Det verkar som om världen plötsligt avslöjar sig från sin gömda plats bakom en tvådimensionell grå filt, men förändringen har naturligtvis skett inom oss.

Vi kan se klart igen när vi är i kontakt med oss själva på en nivå som är djupare än den hektiska aktiviteten av våra tankar. Normalt lever vi mestadels inne i våra tankars egna lilla värld, och när vi då ser

på naturen så som vi skulle titta på en bild så verkar det först inte som att mycket händer. Men när vi öppnar våra sinnen så uppenbaras mer och mer av dess mirakel och sammanbundenhet för oss.

Det är ödmjukande att bli medveten om det dubbelrikade utbyte som sker när vi börjar öppna oss för naturen som lärare. Ibland ger vi oss ut på ett uppdrag där vi tänker att vi räddar miljön, och i processen upptäcker vi att människorna på den här planeten egentligen bara är spädbarn jämfört med de flesta andra arter runt omkring oss. Självklart gör vi vad vi kan för att respektera och vårda naturen, men kanske kommer ett stort skifte att ske när vi inser att det kanske är naturen som kommer att rädda oss.

Detta radikala perspektivskifte hände också med kvinnorna i Kenya som deltog i The Green Belt Movement när de upptäckte att när de brydde sig om träden så tog träden i sin tur hand om dem, på överraskande sätt.

I december 2004 stod en kvinna klädd i färgglada kläder vid Nobelinstitutets podi-

um i Oslo för att ta emot Nobels fredspris. Det faktum att hon var den första afrikanska kvinnan som fick priset var ett tecken på en radikal förändring av kvinnors ställning i världen. Att hon fick priset för att hon planterade träd utökade vår förståelse för fred och hedrade vårt ömsesidiga beroende med Moder Jord. Ja, Wangari Maathai fick Nobels fredspris för att ha planterat träd.

Kvinnan planterar ett träd i världen
 På sina knän, likt någon som ber,
 bland resterna av de många träden
 som stormen har brutit ned.
 Hon måste försöka igen,
 kanske slutligen ett,
 kommer att få växa i fred.
 — Halldis Moren Vesaas

För 40 år sedan, i Wangari Maathais hemland Kenya, hade 90 procent av skogen huggits ner, vilket hade förvandlat landet till en öken. Arbetet med att samla ved för tillreda måltider tillhörde kvinnorna och flickorna och de var tvungna att tillbringa timmar hemifrån för att leta efter de få grenar som fanns att hitta.

Wangari såg allt detta och bestämde sig för att det måste finnas ett sätt att bättre ta hand om landet och om kvinnorna och flickorna. Så hon planterade ett träd. Och så planterade hon en till. Snart insåg hon att det skulle ta oerhört mycket tid att täcka hela landet med träd om hon skulle plantera alla själv. Så hon började betala kvinnor och flickor en liten summa för varje planta de drev upp för att hjälpa henne att plantera träd över hela landet. En rörelse tog fäste. Den kallades the Green Belt Movement, och för varje år som gick blev mer och mer mark välsignad med träd.

Men något annat växte också medan kvinnorna planterade dessa träd. Det var inte bara träden som slog rot. Kvinnorna och flickorna började se att de kunde förändra sitt land till förmån för alla. De såg att det gjorde skillnad.

De tittade på sig själva och på varandra med en känsla av respekt och självförtroende. De började lita på sin egen visdom och insåg att den var lika viktig som männens. De såg att de förtjänade att bli behandlade med jämlikhet och värdighet.

Men naturligtvis togs inte dessa förändringar väl emot av alla. Presidenten lät arrestera Wangari många gånger. I nästan trettio år blev hon förlöjligad och till och med fysiskt hotad för att hon planterade idéer om jämställdhet och demokrati i folks huvuden, särskilt hos kvinnor.

Men hon gav aldrig upp. Hon fann styrkan att fortsätta, tillsammans med tusentals kvinnor och flickor som blommade ut, tillsammans med träden.

Trettio miljoner träd planterades i Afrika, ett träd i taget, och förvandlade landskap – både det yttre och människornas inre. Kvinnor planterade träd och i gengäld planterade träden visdom, hopp och styrka i deras hjärtan. §

Chameli Gad Ardagh är en av världens ledande pionjärer inom samtida feminin andlighet. Hon är ledare, grundare och lärare för Awakening Women Institute. Hon är initiativtagare till ett globalt nätverk av kvinnogrupper, en eftertraktad workshopledare, författare till två böcker och en serie DVD-skivor om feminin egenmakt och andlighet, en utbildad skådespelerska och en psykoterapeut. Hon håller offentliga föredrag, seminarier och utbildningar för kvinnor internationellt och är dedikerad till att hjälpa kvinnor att leva mer stärkta och glädjefyllda liv. Mer information på www.awakeningwomen.com.

Från *Hope Beneath Our Feet: Restoring Our Place in the Natural World*, Martin Keogh, 2010.

Ursprungligt sinne

TEXT Kaylynn Sullivan Twotrees ÖVERSÄTTNING Johan Nilsson

NÄR JAG SITTER OCH HAR UTSIKT över dalen där jag bor, tar det mig ett ögonblick att stilla mig själv tillräckligt mycket för att låta mitt andetag sträcka sig djupt ned i magen. Min blick glider över dalen och jag kan se vägen som jag färdades på för att nå denna utsiktspunkt.

Detaljer från min dag, mitt liv, mina bekymmer, min längtan är som de enskilda fruktträd jag kan se från min placering på åsen. Ju längre jag sitter desto mer suddas kanterna på mina tankar och landskaps detaljer ut, tills jag kan känner mig vaggad i knät på Topa Topa-bergen som smeker kanten av dalen. Mitt bland dessa suddiga kanter kan jag tydligare höra korparna och hökarna ovanför mig och bina i rosmarinbuskarna. Jag kan känna bergens kraft och jordens nästan omärkliga rörelse under bergen samt svetten på överläppen som värms upp av solljus. Vinden når mig genom trädens rörelser och min kropp svarar med andetag.

Jag är en detalj i denna lilla dal och jag är länkad till jorden genom rörelsen under bergen. Jag kan ana en djupare närvaro än jag kan föreställa mig, som mjukar upp den gräns mellan känt och okänt som gjorts kantig genom förnuftet. Varje varelse i min lokalitet talar till mig – bin, fåglar, myror, hundar, träd, blommor, människor och deras maskiner, såväl som de varelser jag inte kan identifiera. Sådana meddelanden ger mig känslan av kontakt i hela min kropp och i min andning. Jag vaknar upp till de subtila lagren av meddelanden från denna specifika plats till planeten och in i det okända.

Hur mycket jag än längtar efter en föreställd framtid för mig själv och planeten, eller drar mig tillbaka till ett upplevt idylliskt förflutet, andas jag fortfarande in i ”just nu”. Längtan, oro, agitation och frustration kan inte ändra det faktum att detta ögonblick är det som ligger framför mig. Det är det jag kan uppleva och transformera. I det här ögonblicket kan jag välja att vara precis där jag är, i största möjliga mening. Jag kan välja att vara medveten om förundran, nåden, problemen, känslorna, sambanden, konflikterna, glädjen och smärtan i det. Och jag kan andas för att öppna mina sinnen så att jag kan uppleva mig själv som en liten del av ögonblicket som förberedelse för det djup av möjlighet det rymmer. Jag kan välja att känna hur min andedräkt är sammankopplad till den

andandes planeten genom träd och växter. Jag kan utöka mitt lyssnande för att höra ljuden från de andra varelser som delar det här ögonblicket med mig så att mitt eget sinne inte fyller upp hela utrymmet.

Den här sortens medvetenhet är inte ett tillstånd av prestation. Det är som att gå. Jag tar ett steg och när ena benet lyfts från marken är jag nära att falla. Och när jag sätter ned min fot ner igen, i rörelsen framåt, finner jag stabilitet. Min stabilitet mäts genom min orientering i rummet. För varje andetag jag tar är jag på väg att falla in i en virvelvind av mänskligt skapad stimuli – meddelanden, information, känslor, förpliktelser. Jag kan missa ögonblicket med en slags minnesförlust som framhäver min känslomässiga reaktion och som skymmer stundens under. Jag kan också välja att andas och skapa utrymme för att se bortom mig själv, mot min Polstjärna, och omorientera mig efter min längtan och strävan – relationer och kontakt. Eller så kan jag välja att preliminärt öppna mina sinnen och min kropp. Jag kan utöka mitt ögonblick till landskapet som jag är en del av, jag är en av dess detaljer, och hitta inspiration i träderna, växterna, mineralerna, vattendragen och i varelserna land, luft och vatten som omger mig. Jag kan bli påmind av naturen och bli medveten om mina andetag i just det ögonblicket, med mitt ursprungliga sinne.

Vår verklighet hålls på plats genom överenskommer med tid, rum och sinne. Magi, medicin och den kreativa impulsen är de medel som vi har för att omförhandla ett eller flera av dessa överenskommelser.

Genom andningens automatiska funktion, händernas arbete, ord som skickas ut med andetagen som heligt språk och tystnadens rymd för att engagera det okända kan vi transformera både förståelsen av självet, jag-identiteten (I-identity) och relationernas skiftande väv, vi-identiteten (We-identity).

Andningen är en punkt av förening och sammanväxande, geografiskt, metafysiskt och fysiologiskt, med tillgång till flera dimensioner av möjlighet. Mitt emellan inandning och utandning finns det en punkt i rum, tid och sinne där vi kan möta den spänningen som uppstår i skärningspunkten mellan olika sinnesintryck med nyfikenhet, förundran och villighet att låta möjligheter svämma över i nuet.

Att möta och uppleva varje ögonblick med en villighet där vi kan förstå själva möjligheten som upp-

friskande, istället för att känna rädsla inför det okända, är det som genererar hopp och tacksamhet. Vid varje avgörande skärningspunkt kan vi lyssna efter de subtila leylinjer som ger näring till mirakel.

Spänningen där varseblivningar och uppfattningar korsar varandra är den generativa energi som bryter upp medvetandets frö-hölje och synliggör verkligheter som är både samtida och mångfaldiga. När vi lever just nu med jorden, samtidigt som hon förändras med mig och omkring mig, så korsas intellektuellt-emotionellt kaos och olika möjlighetsströmmar. Den skärningspunkt som uppstår skapar den spänning som kan bryta upp mitt ursprungliga sinne.

Det jag åkallar med ett ursprungligt sinne är makten att återvitalisera vår värld med alla de hundratals sinnen som öppnar vårt medvetande för det nätverk av relationer som är själva jorden. Kraften hos detta medvetande att förnyas, anpassa sig och att regenerera i nya former är utan tvekan starkare än vår egen art. Att få tillgång till detta sinne innebär ett åtagande att sakta ner, minnas och återskapa i en mindre skala för att vi ska återvinna en intimitet med naturen, och dess olika lager av arter, så som en aspekt av min egen essentiella natur. På detta sätt förblir jag medveten om att vara unikt naturlig, inhemsk och ursprunglig på denna planet genom rum, tid och sinne. Ett ursprungligt sinne är den naturliga förmågan att bli medveten om jorden på en intim och dynamisk nivå och att i varje stund kunna svara an på budskap och stimuli från andra varelser och från livet.

Alla människor är inhemska på planeten jorden och var och en av oss har förmågan att väcka ett ursprungligt sinne. Det är inte en kulturell lins utan en individuell medvetenhet om vår närvaro, i varje ögonblick, som en detalj av vår lokalitet. Vi kan öppna oss för en medvetenhet om de intrikata länkarna i vår art, med en samling mindre skillnader (ras, kultur, kön, geografi), som är hållen, närd av och påverkas av vår relation med planeten och alla andra arter.

Detta betyder inte att vår uppfattning om dessa

mindre skillnader kanske inte färgar eller påverkar maktdynamik och förtrycksideologi. Det ger istället möjlighet till större omdöme om dessa uppfattningar och ett bredare ansvar för maktanvändning. Det erbjuder relationer över artgränserna och ömsesidigt beroende som ett sätt att säkra en framtida plats på

den här planeten tillsammans med annat levande som håller oss vid liv.

Traditionellt sett höll ursprungskulturernas kosmologier och sociala strukturer jorden som helig och utvecklade en förmåga att svara på en mångfald av stimuli både från landskapet och från andra arter. Vinden, vattnet, elden, berget, jorden, fyrbenta, fåglar, insekter, växter – alla skickade meddelanden.

Dessa kulturer lärde ut och modellerade att människor kunde svara an på dessa meddelanden, såsom del av och detaljer av landskapet. Ursprungsbefolkningars läror svämmade över

av praktiska tillämpningar kring relationstänkande och subtila distinktioner mellan ömsesidigt beroende och olikheter.

Dessa ursprungliga visdomstraditioner föddes ur djup förståelse och koppling till kulturella eller miljömässiga relationer till specifika geografiska platser. På många ursprungsfolks språk innehöll namnen av olika nationer, stammar och understammar både idén om människor och deras förhållande till en specifik plats eller geografi (flodfolket, bergsborna, människorna som sprider sina egna). Dessa språk innehöll namn på människorna vid sidan av namnen på de andra nationerna eller arterna (stenfolket, det stående folket) som definierade och ramades in av den omedelbara geografin. Skillnader hade att göra med relation till den specifika platsen.

Vi som lever nu, i en utvecklande värld, är uppmade att utveckla vår förståelse av "ursprungligt", bortom kultur och specifik lokalitet, till en medvetenhet om det ursprungliga som den grundläggande länken mellan medvetandet i allt liv, vilket inkluderar människor och planeten Jorden. Ursprungligt sinne är en utveckling av medvetenheten om våra naturliga

Foto Johan Nilsson

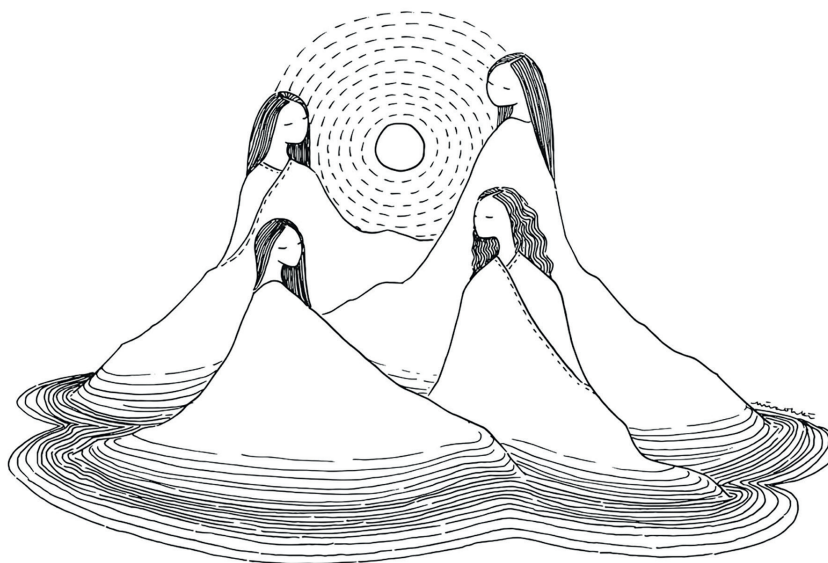

Illustration Mia Ohki, www.miaohki.com

släktskapstillstånd. När vi öppna upp för det förändras våra uppfattningar om skillnader. Det uppmanar oss att anpassa vår inriktning och bygga upp vår individuella och kollektiva förmåga att tänka relationellt. Ett ursprungligt sinne ökar vår förmåga att röra oss från mikroperspektivet: vår specifika plats till makroperspektivet: relationen till nyanser eller till Helheten.

Vad vi behöver är en ny inriktning för hur vi ska rita om kartan av ömsesidigt beroende. Vi behöver kompasspunkter som ger oss en balanserad linje mellan den större väven av relationer, vår specifika plats i nuet och mekanismen som korregerar vår kurs.

(Här får vi Kaylynns ord direkt till oss. Det gick inte översätta detta stycke utan att tappa poesin i hennes ord. Översättarens anm.)

"Spiration is our orientation and is linked to the automatic function of breathing. Aspiration is the North Star that lifts our gaze upwards and guides us to remember the larger web of relationship. Inspiration is our inward awareness of that guidance in our moments of choice available at each breath. Respiration grounds us in the details of lives. AIR."

Min natur binder mig till jorden lika hårt som jag är bunden till de träd och växter som producerar syre, men inte bara för fysisk överlevnad utan för medvetenheten om mig själv som en del av planeten och hennes förändringar – inte som en orsak eller lösning utan som en intim och dynamisk detalj i hennes process. Jag kan falla offer för retoriken och dramatiken kring olika frågor, händelser och känslor eller så kan jag andas in i de små ögonblicken av valmöjligheter

som gör att jag kan samarbeta och delta på mitt eget unika sätt som en partner med jorden genom väven av relationer med alla andra arter.

Jag kan fortsätta att fråga "hur lever jag mitt liv just nu?" eller jag kan ta ett andetag och komma ihåg – att lyssna såväl som prata med naturen, att ta emot jordens andedräkt genom växter och träd, att känna den minsta lilla vibration av relationer i våra handlingar – att befria och ta tillbaka mitt ursprungliga sinne och röra mig från ett människocentrerat tänkande till en jordcentrerad varseblivningsförmåga. Vi har kraften att leva våra liv just nu med en ny inriktning – att lyssna på lagren av arter som finns på planeten för att höra deras djupare budskap; att inspireras av förtrogenhet och intimitet med våra närliggande arter; och att öppna vår uppfattningsförmåga för möjligheten att kunna uppenbara en gemensam framtid. §

Kaylynn Sullivan TwoTrees har tillbringat ett liv i skärningspunkten där arter, kulturer, övertygelser och det okända kolliderar och sen finner både dissonans och resonans. Baserat på Seven Directions Practice som hon utvecklat under loppet av trettiofem år, och med inspel och vägledning av de äldre i olika ursprungsfolk, hjälper hennes nuvarande arbete Practice for Living / Living Practice människor att ändra sin riktning mot vårt ursprungliga sinne och att återskapa vårt essentiella förhållande till jordens visdom.

För mer information besök www.ktwotrees.com.

Från *Hope Beneath Our Feet: Restoring Our Place in the Natural World*, Martin Keogh, 2010.

Ekosomatik

Att praktisera naturkontakt i ett intimt landskap

TEXT Johan Nilsson

Vad är Ekosomatik?

Ekosomatik är ett brett ämne men låt oss för nu säga att det berör klotet jorden och alla de levande var-
elser som bebor det, med utgångspunkt i mig, den
upplevande människan. Att utforska och göra ekoso-
matiska övningar vara ett sätt att förnya sin natursyn
genom att utmana sina vanor, och ett sätt att förstå
sig själv mer genom att ömsom ta ett inifrånperspek-
tiv och ömsom ett yttre perspektiv.

Our bodies know so much. It is
our job to listen... we are part of,
not separated from, the world we
inhabit.

Our bones, breath, blood are the
minerals, air and water around us –
not separate but the same.

This isn't a metaphor, as I once
thought; it is a fact.

We are part of a larger context,
subject to the same physical laws
as all other components of our
universe. I find this comforting – to
be part of something much larger
than our individual selves.

— Andrea Olsen, *A Moving Journal*

Jag praktiserar detta regelbundet för att förstå och
omarbete min egen natursyn. Och jag behöver börja
med kroppen. Att jobba med olika övningar som defi-
nierar vår naturkontakt ger mig verktyg att förstå mig
själv genom att lära om världen, men också att förstå
världen genom att lära om mina kroppsliga system.

Jag är en organism på jorden och genom att börja
förstå min evolutionära historia kan jag förstå mer

kring både min vilda och min domesticerade histo-
ria. Hur jag bär på olika glasögon genom att vara en
kulturell människa, hur vi kan hitta form och struk-
tur för att vrida och vända på natur-kultur-begreppet.

Susan Bauer var en av de första som använde be-
greppet *ecosomatics* i sin artikel *Body and Earth as
One – Strengthening our connection to the natural
source with ecosomatics* som publicerades i tidskrif-
ten *The Conscious Dancer*, spring 2008. Hon skriver
att ”termen öppnar upp för en inspirerande dialog
kring den dynamiska relationen mellan jorden och
de levande varelser som bebor den...Vi börjar röra oss
i livmodern, och är sedan i konstant rörelse hela livet.
Våra kroppar är vår djupaste kontakt med jorden och
till mänskligheten i stort. Vi är alla födda ur någon
annans kropp, lever på jorden genom ett dynamiskt
utbyte med den omgivande miljön, och vi återläm-
nar våra kroppar till jorden när vi dör. Genom våra
kroppar och våra rörelseupplevelser lär vi oss om oss
själva, om varandra och om vår värld.”

För en konkret definition av ekosomatik lånar vi Nala
Wallas ur artikeln *Body as Place*:

1. Konsten att känna och lyssna av vår inre
kropp som ett sätt att stå i kontakt med de
större sociala och planetära kropparna.
2. Fokuset på somatik som odelbar från
ekologisk hälsa och hållbarhet.
3. Metoder som använder somatiska prin-
ciper för att facilitera och förstärka
hållbart arbete i landskapet; i trädgårdar,
på gårdar, vid samhällsbygge.

Begreppet ekosomatik kan brytas ned i delarna
somatik som refererar till kroppen som vi upplever
den inifrån. Det är ett begrepp som kroppsterapeu-
ten Thomas Hanna började använda 1976 för att över-
brygga den uppdelning mellan kropp och sinne (*the
body-mind split*) som finns i västerländsk vetenskap
och i våra utbildningssystem, och istället prata om
helheten, hela människan, alla våra lager; de fysiska,
emotionella, psykologiska och spirituella. Somatiska

metoder, som t.ex. bodywork, kroppsterapier och arbete för att förändra invanda rörelsemönster, utvecklar våra kinestetiska och sensoriska perception.

Genom att lägga till *eko* framför *somatik* inkluderar vi vår organisms relation till den omgivande miljön, och därmed var och ens medvetenhet om och relation till den yttre världen. Målet med det ekosomatiska utövande kan vara att: jag upplever och lär mig om världen genom att uppleva mig själv – jag lär mig om mig själv genom att uppleva världen.

Om vi kan kultivera och förädla vår kapacitet att vara helt närvarande genom att vara vakna, uppmärksamma och mottagliga för både vår inre värld och den yttre, så kan vi öppna upp för fler dimensioner som uttrycker vad det innebär att vara människa på det mest globala och essentiella sättet. Vi kan växa som upplevande människor och bättre förstå och interagera med alla andra levande varelser och ting som finns i det stora ekosystemet Jorden.

Susan Bauer skriver att ett riktigt ekosomatiskt övande grundar, med stark intention, våra metoder i kroppen genom att uppmuntra en direkt sinnlig varseblivning av ens egen kropp som en naturlig miljö.

Två andra källor som också starkt inspirerar till ekosomatisk praktik är Andrea Olsen och Nala Walla. Andrea Olsens bok som bär den främsta inspiration för ett ekosomatiskt inspirerat utforskande är hennes *Body and Earth – an experiential guide* (2002). Den är en arbetsbok utvecklad för en kurs i miljöstudier med en bioregional inriktning på Middlebury College där hon tagit kroppen, och dess möjligheter till rörelse, som utgångspunkt för att förstå ekosystemen, miljön och naturen i stort.

Olsen har länge utforskat ekosomatik och är en av grundarna till *Experiential Anatomy* (upplevd anatomi, författarens anm.) och när hon använder somatiska dansmetoder och placerar kroppen i relation till de omkringvarande ekosystemen och fyller på med miljövetenskap så ger hon oss chansen att med hjälp av en höjd inre närvaro och medvetenhet både förstå mer om oss själva; på ett fysiskt, biologisk, emotionellt och spirituellt plan, och mer om de ekosystem som omger oss.

Hon hjälper oss att bearbeta vår natursyn genom att koppla de inre sinnena till de yttre, och ge perspektiv på upplevelsen med hjälp av fakta om naturen. Hennes ansats är djupt ekosomatisk, även om

hon aldrig använder det ordet i boken. Men hon räknas som en viktig inspiration inom samtida ekosomatiskt arbete. För att lära er mer om henne lyssna på *the Ecosomatic Podcast*, avsnittet *Body&Earth*.

Nala Walla har en bakgrund i dans och permakulturdessign och har kommit att utforska ekosomatik genom performance, installationer, aktioner och kurser. Hon har producerat mycket text om dessa ämnen som finns att läsa på Bcollectives hemsida www.bcollective.org/home.html. De jobbar med målet att ge en helhetsförståelse och en reviderad bild av ett hållbart samhälle och vill tillhandahålla medel för det praktiska genomförandet genom en aktiv korspollinering mellan konst och vetenskap. Kollektivet strävar efter att blanda konst, undervisning och performance med permakulturprinciper för att bygga en modell av en gemenskap, ett community, som är blomstrande och fullt av sunt förnuft.

Det som förenar Nala Walla med Andrea Olsen, Susan Bauer och andra som utforskar samma tema är arbetet bort från en uppdelning av; natur-kultur, tänkande-kropp, dualismen, *the body-mind split*. Det är ett arbete som utforskar naturbegreppet och som vidgar natursynen (och såklart både människosynen och de kulturella perspektiven).

Ekosomatiska övningar

Sättet att arbeta med ekosomatik kan vara genom övningar som ger oss nya insikter och erfarenheter av vår upplevda kropp, vårt somatiska system. Det kan vara varseblivningsövningar som stärker och utvecklar våra sinnen. Det kan vara kreativa övningar som skolar vår fantasi och utvecklar vår förmåga att fantisera och visionera. Det kan vara genom en performance-kultur och installationer som får oss att plötsligt stiga ur vårt vanliga seende för att få ta del av en annan natursyn.

När Andrea Olsen arbetar med den dansande kroppen i *Body and Earth* utgår hon gärna från vårt biologiska och fysiska system och startpunkten kan vara t.ex. benstruktur, blodbanor eller det lymfatiska systemet för att utifrån det lära oss om planeten jordens system och uppbyggnad.

På nästa uppslag finns några av mina favoritövningar, från min ekosomatiska praktik, föreslagna.

En annan natursyn

Men hur kan den här andra natursynen se ut (eller ska vi kanske säga ”de andra”)?

I förordet till *Body and Earth* refereras till ett stycke ur Aldo Leopold’s bok *A Sand County Almanac*:

Land är inte bara jord; det är en fontän av energi som flödar genom en krets av jord, växter och djur.

Leopold bjuder i boken in sina läsare till att uppmärksamma vår planet som en plats för liv och helhet istället för bara en sammansättning av råmaterial. Istället för vårt vanliga antagande att ”jord” bara är en ”resurs”, ännu en handelsvara på marknaden, vill han erbjuda ett mer inkluderande och deltagande perspektiv av marken. Han vill bjuda in till en mer närvarande och etisk relation med resten av den naturliga världen.

Det han gör är att ta avstamp i ett helt annat förhållningssätt till naturen. Vi kan se något nytt om vi vågar stiga in och se det vi inte så lätt ser, det som vår kultur skymmer för oss. Om vi vågar så kan vi vara sfäriska, och då blir väldigt många fler synsätt möjliga.

I Sverige har vi möjligheten att ta in våra minoritetskulturers natursyn; den samiska, den judiska, den romska och de resande folkens. Vi har möjligheten att ta in fornsedens natursyn, den nordiska naturreligionen som är en aktiv andlig tradition, bortom sina historiska referenser. Vi kan beröras av och ta in andra ursprungskulturers natursyn eller den natursyn som arbetas fram av rörelsen kring naturens rättigheter. Vi kan fördjupa oss i en antroposofisk natursyn. Vi kan bearbeta och knåda ner vår egen ärvda natursyn för att testa fler perspektiv.

Vilka perspektiv är det du inte ser? Hur kan du öppna dig för ett vidgat seende och nya perspektiv, en annan natursyn?

Stanna upp, blicka inåt, blicka utåt, tänk, ifrågasätt tänkandet och förutfattade kategoriseringar av omvärlden så att fenomenen omkring oss kan få presen-tera sig som de egentligen är, eller kan vara.

Låt din natursyn få ta dig med på en resa av nyfikenhet upptäckande. §

Inspiration till ekosomatik

Artiklar på nätet

Body and Place – A somatic guide to reindigenization, Nala Walla.

www.bcollective.org/gaia/output5/index.html

Zone Zero, where Permaculture meets the Arts, Nala Walla.

www.bcollective.org/ESSAYS/zonezero.pdf

Playground, version 1.0 – Ecosomatics at Work and Play – in the landscape, Nala Walla.

www.bcollective.org/gaia/output4/index.html

The Ecosomatic basis for Permaculture Dance Project, Matthew Nelson.

www.bodysensate.com/bodysensate/wp-content/uploads/2014/02/The-Ecosomatic-basis-for-Permaculture-Dance-Project.pdf

Embodied Ecology – The Ecosomatics of Permaculture, Matthew Nelson.

www.bodysensate.com/embodied-ecology-the-ecosomatics-of-permaculture

Body and Earth as One – Strengthening our connection to the natural source with ecosomatics, Susan Bauer.

susanbauer.com/wp-content/uploads/2010/07/Ecosomatics-CONSCIOUS-DANCER-8-9.pdf

Böcker

Body and Earth, an experiential guide, Andrea Olsen.

Poddar

The Ecosomatics Podcast, avsnittet 08 feb 2019 *Body & Earth* with Andrea Olsen.

Om författaren

Johan Nilsson jobbar med biodynamisk odling, trädgårdsmästeri och dans. Han ger regelbundet kurser i improvisation och kontaktimprovisation och gör fördjupande arbete i naturen på temat Ekosomatik. Om du vill veta mer om olika övningar som relaterar till temat hör av dig till Johan på redaktor@biodynamisk.se.

Ekosomatiska övningar

Här är några övningar som jag gillar att göra för att vidga mitt seende och mitt kännande, mitt varseblivande. Och min förmåga att fantisera och visionera. Jag undervisar dessa övningar i olika versioner beroende på vem som är deltagaren. Det kan vara för dansare som vill bekanta sig med att jobba ute i naturen, det kan vara för kursdeltagare på en permakulturdesignkurs eller deltagare på en introduktionskurs i biodynamisk odling där just natursyn och naturrelation är ett viktigt inslag. Inspireras av övningarna och se vad de ger dig. De kan ses som ett sätt att praktisera ekosomatik för att berabeta sin natursyn.

Rhizomatiskt Tänkande En ekosomatisk fantasiövning

30 minuter

Du är nu som växtens rötter i rhizosfären, en liten hjärna i varje rotände, och ett förlängt perceptions-system genom rotsvampens oändliga mycel.

Som om du tänkte /uppfattade/ sökte världen med din periferi. Hjärnan och synen är inte längre dina främsta verktyg för att neurologiskt ta in världen.

Hjärnan är sprängd ut i 1000-tals små hjärnor, ut i din periferi, i huden, fingerspetsarna, tårna, svansen, baksidan, toppen av huvudet.

Känn lukta smaka lyssna tänk.

Börja i stillhet.

Vad vill röra på sig?

Hur får det fortsätta?

Hur kan du vara detta rhizomatiska utforskande?

Detta sätt att möta världen kan nu vara din metod att möta världen. Ditt sätt att tänka om världen genom rörelse. Ditt sätt att dansa, nosa, känna, uppleva.

Testa att röra dig med ögonen öppna, eller ögonen stängda.

Stanna kvar i varje fas en stund så att du hinner gå lite djupare.

Hur är det att byta mellan öppet och stängt?

Var känner du dig mest trygg?

Var känner du dig mest kreativ?

:: S L U T ::

Expanderat Lyssnande Vidgade sinnen

30 minuter

Gå ut till en plats i naturen där du kan få arbeta ostört. Sitt eller stå bekvämt. Ta en stund till att landa.

Slut dina ögon och ta kontakt med dina hörselorgan, fokusera på ditt lyssnande.

Låt din hörsel sträcka sig ut i dina närmsta omgivning och känn på de tydliga ljud du hör. Stanna där och lyssna en stund. Försök urskilja detaljer. Försök att låta ditt lyssnande sträcka sig sfäriskt, runtom dig, i alla riktningar. Lyssna på allt det som låter.

Efter en stund, vidga ditt lyssnande och sträck det ännu lite längre bort, bortom de mest uppenbara ljuden. Lyssna där. Vila där. Urskilj detaljer. Var sfärsik.

Efter en stund, vidga ditt lyssnande och sträck det ännu längre bort, bortom det du knappt kan höra. Lyssna där. Vila. Urskilj. Var sfärsik.

Efter en stund, vidga ditt lyssnande och sträck det ännu längre bort, bortom det du hör.

Lyssna där.

Variation Använd andra sinnen för att vidga din sensibilitet. Lukt, syn, smak, känsel. Se hur du kan sträcka dig längre ut. Eller använd dina inre sinnen och sträck dig inåt.

:: S L U T ::

Att söka sig bortom Att se det du inte ser

60 minuter

Ögonbindel
Alarm
Papper och Penna

Föreställ dig att du använder ditt rhizomatiska tänkande för att söka världen, för att nå och förstå det du inte kan se eller ana.

Din inre värld är din kompass, fantasin ditt verktyg och ditt tänkande, du går på en vandring i dig själv, i ditt inre landskap, i ditt imaginära, för att förstå naturen utanför dig.

Börja i stillhet.
Titta först ut i naturen utanför dig.
Vad vill du djupdyka i?
Ta din ögonbindel på.
Vad vill röra på sig?
Hur får det fortsätta?

10 min med ögonbindel i rörelse

Alarm

5 min att skriva ned dina upplevelser, reflektera i ord

Utgå från något i din text som du vill utforska, gå bakom, gå djupare in i

Det kan vara en bild, en bit av naturen, en känsla, ett ord, och kör igen...

10 min med ögonbindel i rörelse

Alarm

5 min att skriva ned dina upplevelser, reflektera i ord

Fortsätt tills du känner att du dykt djupt nog.

Variation Du kan variera övningen med att, istället för att dyka djupare i något i din text, hitta en bit natur eller en detalj i den yttre naturen som du vill dyka djupare i.

:: S L U T ::

Släpande blick Taktilt seende

30 minuter

Hur skulle det vara om du nästan taktilt kunde röra landskapet med din blick?

Om du kunder beröra naturen med ditt seende precis som du kan göra med dina händer och din hud.

Tänkt dig att dina ögon är ett sinnesorgan som mer liknar dina lemmar. Du kan fysiskt sträcka dig ut med din blick och vidröra ting. Låta blicken släpa över ytor och landskap.

Dina ögon har tentakler precis som anemonens tentakler, känsliga genomsynliga organ som rör sig runt i rummet.

När du vrider på huvudet så släpar dessa tentakler efter dig, du ser genom att känna, och eftersom tentaklerna släpar efter dig ser du, vad du ser, först en stund efter att du rört dig förbi det med din centrala kropp.

Gå ut i skogen, naturen, trädgården, staden. Välj det landskap som inspirerar dig och berör det med din släpande blick.

Börja sakta. En låg fart hjälper dig att landa i övningen och aktiverar din känslighet.

Utforska sedan olika hastigheter och se vad som händer med din upplevelse och hur din perception registrerar omgivningen.

:: S L U T ::

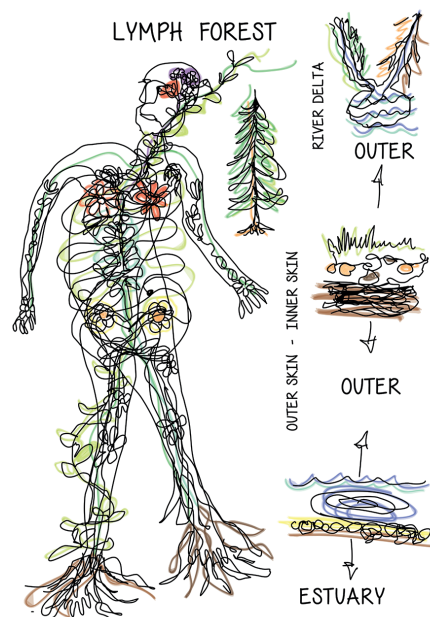

Illustration @Gav Barbey
Writer / Director / Painter at www.gavbarbey.com
Gav Barbey films, video pieces (Iceworks),
animations at vimeo.com/gavbarbey/videos

En historisk återblick

TEXT Johan Nilsson

Vi gör en återblick på några händelser i början på varje decennium under de gångna 100-åren. Det började med att jag upptäckte att Naturhistoriska Riksmuseet gav en samtalsserie för att uppmärksamma 60-årsjubileet av Rachel Carsons bok *Silent Spring*, som kom ut 1962. Samtalsserien heter "Tyst Vår – 60 år senare". Samma vecka som jag börjar lyssna på seriens första avsnitt nämner Jostein Hertwig att det i år är 50 år sedan Kjell Arman 1972 åkte ned till Versailles i Frankrike för att delta på ett möte som blev starten av IFOAM. Det blev startskottet för en liten återblick på några händelser, både i Sverige och internationellt, som påverkat miljöarbetet och det ekologiska lantbruket.

1922 Rudolf Steiner får frågan

1922 kontaktades Dr. Rudolf Steiner av olika grupper av bönder och läkare i den österrikisk-tyska regionen som bad honom att ge råd kring den dåvarande krisen inom jordbruket efter första världskriget.

En grupp av bekymrade bönder hade märkt en ökande dege-

Steiners arbete kring dessa frågor mynnade ut i det som skulle bli Lantbrukskursen som hölls 1924 i Koberwitz.

1940–1941 Fred med Jorden, Elin Wägner och Elisabeth Tamm

Tillsammans skriver de mitt under brinnande världskrig, en skrift som knyter feminismen och

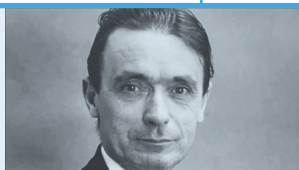
organism som inte bör bemästras med brutala mekaniska metoder. Ett av kapitlen i skriften har rubriken "Jorden behöver kvinnorna" och de drev tesen att de som verkligen skulle kunna uppnå fred med jorden var just kvinnorna.

De skriver om hur The Council of Agriculture i England 1936 påpekar att jordens fruktbarhet gått

1910

1920

1930

1922
Rudolf Steiner
får frågan

nerering av fröna hos de förädlade sorterna av många odlade grödor. Deras fråga till Steiner var: Vad kan göras för att undersöka denna nedgång och för att sedan förbättra kvaliteten på frön och av näring?

En annan grupp gick till Dr. Steiner med oro över ökningen av djursjukdomar och andra problem. Det fanns också frågor som särskilt handlade om växternas eteriska natur.

fredsarbetet till frågor om jordbruk, skogsbruk och vattenushållning. Ett pionjärbete som identifierar erövringen av jord och naturresurser som bakomliggande drivkrafter för världskrigen och kolonialismen.

De presenterar ett program för hur människan bör leva och agera för att åstadkomma ett hållbart samförstånd med jorden. De skriver att vi behöver uppfatta jorden som en levande

tillbaka sedan 1914. I Tyskland finns exempel på hur tidigare bördiga områden förvandlats till stäppland och jordbrukare flyttat vidare mot Polen för att finna bördig jord. De nämner att det i Tyskland påbörjats experiment på biologiskt dynamiska (biodynamiska) gårdar och författarna hoppas att dessa experiment där skonsamhet, försiktighet och vördnad för det växande livets lagar ska falla väl ut så att dessa

metoder kan vidgas till andra områden av tillvaron.

Väckarklocka, Elin Wägner

Året efter Fred Med Jorden gavs ut kom Elin Wägners *Väckarklocka*, en debattbok där hon utvecklar tankarna från Fred Med Jorden och diskuterar ämnen som kvinnor, fred och miljö.

Hon jämför utarmningen av svensk landsbygd med kolonialism. Hon förutser det extrema resursslöseri som industrialiseringen skulle föda. Hon vill väcka det moderna samhällsbygget till att värna handens kunskap, kvinnors kunskap, kunskapen om samspelet med naturen – både för natur och för människors skull. Växelslag är för jorden vad omväxling är för människor – en förutsättning för att inte utarmas. Enligt Wägner är vägen framåt en reverserad utveckling med mindre mekanisering, mindre jordbruksenheter samt självhushållning.

Sten Ebbersten ska ha uttalat sig om att boken *Väckarklocka* på

1952 The Great Smog of London

Från 5 till 9 december 1952 täckte en tät smog orsakad av kraftig kolförbränning staden London. Under de följande veckorna dog cirka 12 000 människor och tiotusentals insjuknade. Detta var den värsta luftföroreningshändelsen i Storbritanniens historia och har sedan haft en betydande inverkan på miljöforskning, statliga regleringar som Clean Air Act från 1956 och allmänhetens medvetenhet om sambandet mellan luftkvalitet och hälsa.

1962 Silent Spring, Rachel Carson

När boken *Silent Spring*, på svenska *Tyst Vår*, kom öppnade den upp för en medvetenhet om miljöproblem på ett internationellt plan. Den blev en signal på vad som kunde ske om klorerade miljögifter som DDT fortsatte att användas; inga löv skulle finnas för insekterna att äta, inga insekter för fåglarna och våren skulle

Boken *Tyst Vår* ses idag, av vissa, som startskottet för den moderna miljörörelsen. Boken gavs ut i en tid när temat som boken berörde kunde få grogrund i samhället på ett sätt som Elin Wägners *Väckarklocka* inte kunde få.

Enligt Dave Goulson, professor i biologi, har vi troligen förlorat ca 75% av mängden insekter sedan hon skrev boken så tyvärr har saker blivit mycket värre, biodiversiteten har kraftigt gått ned.

1972 IFOAM grundas

Roland Chevriot från "Nature et Progrès" såg ett behov av en gemensam rörelse kring det ekologiska jordbruket och för att förverkliga denna vision bjöd han in de ekologiska pionjärerna Lady Eve Balfour, en av grundarna av Storbritanniens Soil Association, Kjell Arman, Svenska Biodynamiska Föreningen, Pauline Raphaely, Soil Association of South Africa, och Jerome Goldstein, Rodale Institute i USA. Tillsammans satte de igång International

1940

1940–1941

Fred med Jorden,
Elin Wägner och
Elisabeth Tamm

1950

1952

The Great Smog
of London

1960

1962

Silent Spring,
Rachel Carson

något sätt var mer radikal än Rachel Carsons *Tyst Vår* då den kom ut 20 år tidigare och berörde stora frågor kring miljö och en hållbar värld. Boken kanske inte helt förstods till fullo och frågan är om den kanske är så radikal att tiden ännu inte är inne för de olika teman hon utvecklar i den. Frågan om att jord inte bör kunna ägas måste ju ses som ännu mer laddad idag, men inte desto mindre viktig.

bli tyst. Hon beskrev den skada bekämpningsmedlen kan ha.

I efterhand är det en skrämmande historia när vi förstår hur mycket de sprutade i USA. I Sverige var användningen av bekämpningsmedel mycket mer restriktiv och skedde i mindre omfattning men ändå användes miljögifter utbrett även här. Bokens djupa budskap pekade på människans ansvar i samspel med vetenskaplig kunskap om ekologi.

Federation of Organic Agriculture Movements, IFOAM Organics International.

Fem decennier senare har IFOAM nu över 700 medlemmar från cirka 100 länder och territorier. Sektorn består av mer än 3,4 miljoner ekologiska bönder, 74,9 miljoner hektar ekologisk jordbruksmark. www.ifoam.bio

Miljökonferens i Stockholm "En enda värld"

Miljöfrågan hade blivit så stor att FN höll sin första konferens om mänsklig miljö, även kallad Stockholmskonferensen.

Det viktigaste dokumentet från konferensen var Stockholmsdeklarationen. Deklarationen innehåller en inledning med 7 punkter och sedan 26 principer. Av dessa är princip 21 grundläggande för den internationella miljörätten, även kallad "no harm principle".

Vid konferensen var Artur Granstedt närvarande. Han sålde biodynamiska grönsaker för att lyfta frågan kring hur vi odlar marken och att en omläggning av jordbruket är nödvändig för att vi skall kunna nå framsteg med klimat och miljö.

Limits to Growth

Rapporten som på svenska heter Tillväxtens gränser är framtagen av Romklubben 1972. Budskapet i den här boken håller än idag: Jor-

materiella varor för att uppnå ett tillstånd av global balanserad jämvikt mellan befolkning och produktion.

Trots en hel del kritik kan boken räknas som ett portalverk för den nya miljörelsen då den påvisade hur resursbegränsning omöjliggör obegränsad ekonomisk tillväxt.

1982 Fred med Jorden. Flory Gate

Flory Gate värnade om jorden och miljön, liksom om kvinnorna och freden. Flory var fram till sin död, 1998, engagerad i ekologiskt lantbruk. Bakgrunden till grundandet av stiftelsen Fred med Jorden var att Flory 1982 fick arva en summa pengar.

Stipendier delas ut till: "i första hand kvinnor, som vårdar sig om moderneringen genom att yrkesmässigt driva jordbruk eller handelsträdgård enligt metoder, som bygger på kunskap om och tillit till jordens egen förmåga att förse en odling med nödvän-

Brundtland. Deras arbete kom att leda fram till Brundtlandrapporten som presenterades under slutet av 80-talet.

1992 Förenta Nationernas konferens om miljö och utveckling

Konferens som även är känd som Riokonferensen, Earth Summit eller ECO-92, hölls i Rio de Janeiro i Brasilien. Konferensen var en uppföljning av FN:s miljökonferens 1972. Den här konferensen ökade i hög grad medvetenheten om miljöfrågornas betydelse. Väsentliga miljörättsliga principer antogs och ett stort antal länder skapade eller förstärkte miljölagar och miljömyndigheter. FN:s miljöprogram (UNEP) skapades med uppgift att samordna internationella miljöinsatser.

Resolutionen inför konferensen utpekade de ohållbara produktions- och konsumtionsmönstren, främst i i-länderna, som huvudorsak till den ständigt fortskridande globala miljöförstö-

1970

1972
IFOAM grundas

1980

1982-1983
Fred med Jorden,
Flory Gate

1990

1992
FNs konferens
Earth Summit ECO-92

dens samlade resurser – det globala natursystemet som vi alla lever i – kan förmodligen inte stödja den nuvarande tillväxten av ekonomi och befolkning långt efter år 2100, om så länge, även med avancerad teknologi.

Men boken innehåller också ett budskap om hopp: Människan kan skapa ett samhälle där hon kan leva i oändlighet på jorden om hon sätter gränser för sig själv och sin produktion av

diga växtnäringsämnen, där dess mikrobiologiska liv tillföres vad det behöver för en allsidig utveckling, samt att stödja forskning inom detta område".

www.fredmedjorden.se

Kommission för miljö och utveckling

1983 tillsatte FN en oberoende kommission för miljö och utveckling under ordförandeskap av den norske politikern Gro Harlem

ringen. Konferensens mål angavs till att främja en hållbar utveckling i alla länder. Miljöfrågorna skulle behandlas i sammanhang med den ekonomiska och sociala utvecklingsprocessen.

I jämförelse med konferensen i Stockholm 1972 lyckades Riokonferensen 1992 i betydligt högre grad konkretisera de internationella åtgärderna för att uppnå en hållbar utveckling.

2002 Förenta Nationernas konferens om miljö och utveckling

Konferensen som även är känd som Earth Summit 2002 eller Rio+10 hölls i Johannesburg i Sydafrika. Konferensens fokus var hållbar utveckling och var FN:s största evenemang vid den tiden.

Inför toppmötet var förutsättningarna inte de bästa. Förberedelsearbetet präglades av uppgivenhet och politisk oenighet. Trots allt lyckades Johannesburg-konferensen enas om en handlingsplan och man bekräftade att Agenda 21 skulle ligga till grund för det fortsatta internationella, nationella och lokala utvecklingsarbetet. Begreppet hållbar utveckling erkändes som en överordnad princip för FN:s arbete.

Johannesburgsmötet dominerades i hög grad av storföretagens närvaro och många fristående miljöorganisationer var kritiska mot deras engagemang.

2012 Förenta Nationernas konferens om miljö och utveckling med dom 17 Globala Målen

Rio+20 anordnade 2012 för att uppmärksamma att 40 år gått sedan den första konferensen.

Fokus låg på kampen mot miljöförstöring genom så kallad grön ekonomi samt fattigdomsbekämpning. Medlemsstaterna beslutade att inleda en process för utvecklandet av de nya hållbarhetsmålen.

2010 tillsatte FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon en högnivåpanel "för global hållbarhet" med uppgift att ta fram "en ny vision för en hållbar framtid". I januari 2012 presenterade den sin slutrapport "Resilient People, Resilient Planet: A Future Worth Choosing". Rapporten innehåller 56 rekommendationer som man menar kan förverkliga visionen om en hållbar planet, ett rättvist samhälle och en växande ekonomi. Panelen betonar bl.a. att de verkliga kostnaderna

2022 Silent Earth, David Goulson

60 år efter Silent Spring ger Dave Goulson, forskare i biologi, ut sin bok som på svenska heter Tyst Jord. Med hjälp av den senaste banbrytande forskningen och sin livstidsgärning avslöjar Dave Goulson den chockerande nedgången av insektspopulationer som har ägt rum under de senaste decennierna. Han konstaterar att hans son som nu är 11 bara får uppleva hälften så många fjärilar som när han själv var 11 år, 1976.

Goulson erbjuder en deprimerande framtidsvision – präglad av svält, sjukdomar och laglöshet – som kan komma att ske om inte meningsfulla åtgärder för att skydda insekterna omedelbart vidtas. Bland de många orsakerna till deras nedgång är bekämpningsmedel, ljusföroreningar, temperaturförändringar och införandet av främmande växter och insekter i lokala samhällen. Han hävdar passionerat att vi alla måste lära oss att älska, el-

2000

2002
FNs konferens Rio+10

2010

2012
FNs konferens Rio+20
och de 17 Globala Målen

2020

2022
Silent Earth,
David Goulson

för resursutnyttjande och miljöförstöring måste integreras i det ekonomiska systemet och att hållbar utveckling måste föras in i huvudfåran av den ekonomiska debatten.

Det fanns kritik mot att konferensen endast syftade till greenwash av de verkliga problemen och parallellt med alla FN:s konferenser hölls alternativa konferenser av fristående miljöorganisationer.

ler åtminstone respektera, och ta hand om våra sexbenta vänner. Halva världen borde bli skyddad för den naturliga världen.

För David skiftade något när han mötte ett biodynamisk lantbruk där han äntligen fick syn på en fungerande mångfald där det erbjöds fungerande livsmiljöer för insekter.

Pesticidfritt jordbruk

Gemensamt uttalande om översynen av direktiven om hållbar användning av bekämpningsmedel

PUBLICERAD 28/2 2022 på hemsidan för BFDI

Europeiska kommissionen började revidera sina regler om hållbar användning av bekämpningsmedel (*Sustainable Use of Pesticide*, SUD) inom ramen för *Farm to Fork*-strategin (ec.europa.eu/food/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf). En uppdaterad version av det nuvarande SUD-direktivet förväntas publiceras senare under våren 2022.

Denna översynsprocess kommer att vara nyckeln till att uppnå Jord till bord-strategiens mål för en minskning av användningen av bekämpningsmedel med 50 % till 2030 och för att anamma den välbehövliga övergången till mer hållbara jordbruksmetoder. Hittills visar dock det läckta utkastet till den nya SUD-förordningen en stark brist på ambition, vilket ger medlemsstaterna många möjligheter att undvika de mål som ställts upp i Jord till bord-strategin. Även om vissa förbättringar har gjorts saknar lagförslaget den förändring i tänkesätt att EU avsevärt måste minska användningen av bekämpningsmedel i jordbruket.

Nyckelelement för den nya förordningen

Tillsammans med mer än 70 organisationer riktade Biodynamic Federation Demeter International ett gemensamt uttalande till EU-kommissionären för hälsa och livsmedelssäkerhet (DG Santé), Stella Kyriakides, och till kommissionens vice ordförande, Frans Timmermans, för att uttrycka vår oro och för att kräva en ambitiösare reglering med strävan mot en bekämpningsmedelsfri värld.

Vi uppmanar kommissionen att överväga följande delar i den nya förordningen:

- Sätt övergången till agroekologiska metoder och en framtid utan bekämpningsmedel som ett tydligt mål.
- Upprätta verkligt ambitiösa och juridiskt bindande minskningsmål på både europeisk och nationell nivå när det gäller användning och risk för syntetiska bekämpningsmedel, och ett omedelbart förbud mot användningen av farligare bekämpningsmedel.
- Upprätthålla mål för medlemsstaterna att minska beroendet av bekämpningsmedel, samt krav på att

främja tillämpningen av integrerat växtskydd (IPM), ekologiskt jordbruk och icke-kemiska metoder.

- Uppgradera definitionen av IPM. Även om den nuvarande lagstiftningen med rätta hänvisar till behovet av minsta möjliga störning av agroekosystem, lämnar den nuvarande definitionen av IPM mycket utrymme för destruktiva metoder. Istället måste förordningen stärka definitionen genom att göra tillämpningen av agroekologiska metoder obligatorisk för att uppnå mål för minskad användning av bekämpningsmedel.
- Kräv att nationella handlingsplaner som utarbetats av medlemsstaterna granskas och godkänns av kommissionen och av en expertgrupp bestående av oberoende forskare, miljöforskare och det civila samhället för att säkerställa öppenhet och oberoende vetenskaplig rådgivning.
- Uteslut incitamentet för precisionsjordbruk och genteknik som bara kommer att upprätthålla en industriell jordbruksmodell och ett strukturellt beroende av bekämpningsmedel.
- Förbjud användningen av mycket skadliga metoder såsom flygbesprutning, fröbeläggning, kalenderbesprutning, användning av drönare och användning av syntetiska bekämpningsmedel i bostadsområden och områden som besöks av barn, utan några undantag.
- Säkerställa allmänhetens tillgång till adekvat statistik om bekämpningsmedel för att övervaka användningen av dem och effektivt mäta framstegen med de bindande målen.
- Se till att budgeten för den gemensamma jordbrukspolitikens används för att driva på en övergång till agroekologi.
- Ändra namnet på förslaget: namnet "förordning om hållbar användning av växtskyddsmedel" är en eufemism som använder en partisk terminologi som introducerats av bekämpningsmedelsindustrin. Användningen av syntetiska bekämpningsmedel är helt enkelt inte hållbar. §

Källa demeter.net/pesticide-free-agriculture

demeter

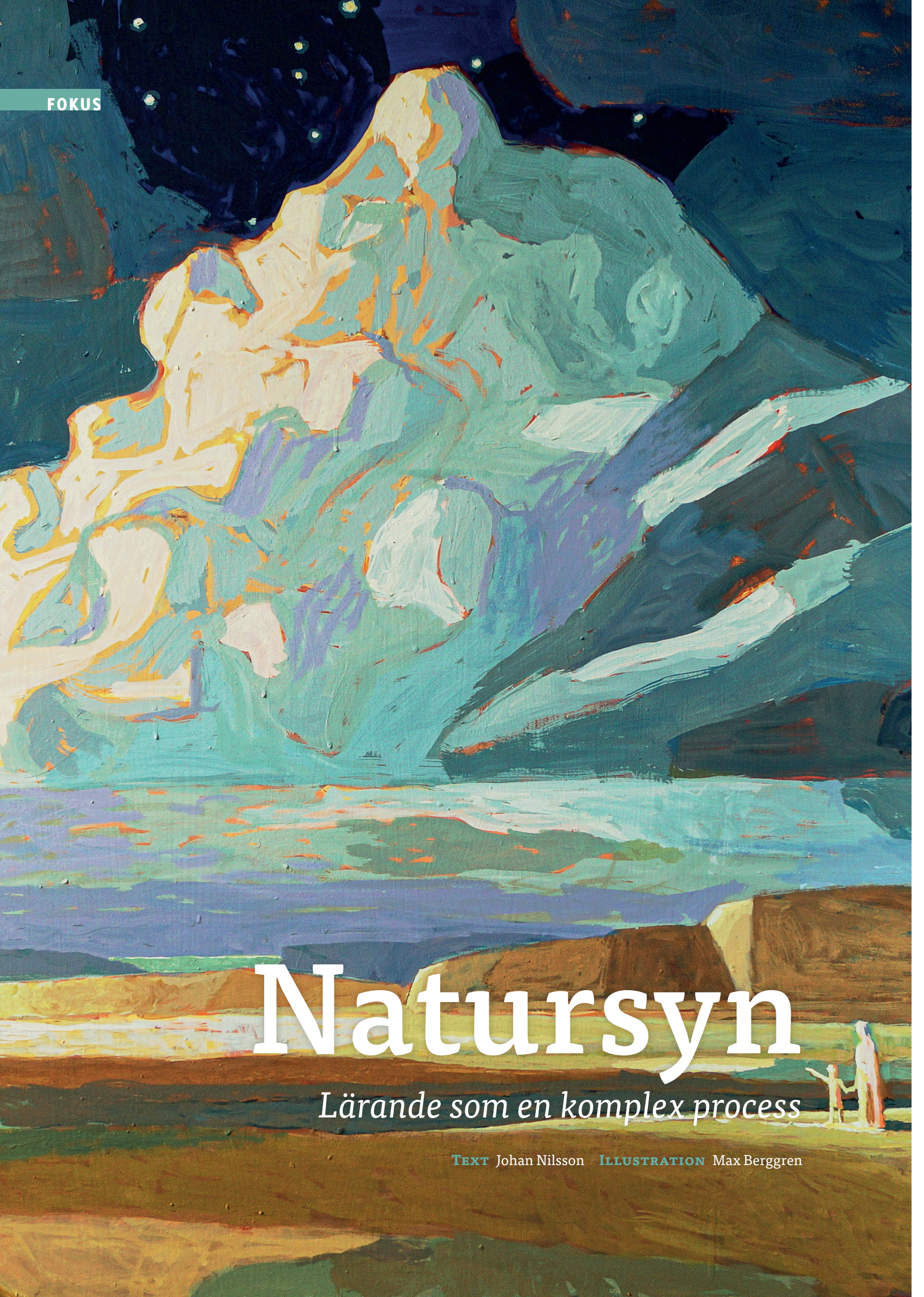
Ruth Doppstadt och
Botulf Bernhard
Solmarka, Småland

ÄT MER
LIVSKRAFT

DEMETER – BIODYNAMISKT SEDAN 1924

youwillgrow.demeter.se

you will grow

FOKUS

Natursyn

Lärande som en komplex process

TEXT Johan Nilsson ILLUSTRATION Max Berggren

Vi kommer bara beröra några möjliga vägar vi kan gå för att tänja vårt tänkande och vår perception. Otaliga traditioner existerar och ofta behöver vi ställa några av dem i kontrast mot varandra för att få syn på dess skiljelinjer och dess explicita innehåll. Djup ekocentrisk etik eller Mörkgrön ekologi går djupare än Djupekologin såsom den uttrycks i t.ex. Ekosofin. Ekosofin dyker djupare in i våra värderingar än det akademiska ämnet humanekologi. Stephen Harrod Buhner inspireras på djupet av naturvetaren Johann Wolfgang von Goethe's sätt att möta världen, samma inspiration som berörde Steiner och bidrog till att forma antroposofin.

”Det är dock vår förbannade plikt (eller vår ekologiska nisch, beroende på hur man ser det) att tänka efter.”¹

Inledning

I artikeln Natursyn – Människans möte med det levande i det förra numret av Biodynamisk Odling reflekterade jag kring vår natursyn, eller kanske snarare våra natursyner. Om ni inte lyssnat på Erik Schöldt och Per Johansson i deras olika pod-serier föreslår jag det som inspirerande sommarlyssning för att ytterligare fördjupa sig i detta ämne. I deras serie Myter och Mysterier berörs ämnet natursyn ofta, men speciellt i avsnitt 65 *Naturen*. De talar om naturbegreppet, dess historia och om de snäva tolkningar av verkligheten som råder idag. Förutom att prata om olika definitioner av naturen talar Per om att vi behöver börja ana hur ett visst sätt att kategorisera styr både tänkandet, filosofiskt och vetenskapligt, och livet. Han menar att vi behöver inse tänkandets roll, och när det styr saker det inte behöver styra, vi behöver inse hur indoktrinerade vi är och hur svårt det är att lämna det. Som en liten återkapitulering av förra artikeln så började det här begreppsliga eländet, enligt honom, redan med Aristoteles, 300 f.Kr då han introducerade en tydlig uppdelning av natur och kultur.

Enligt Per gör det här kategoriserandet, eller icke-tänkandet som han kallar det, att vi inte kan förstå något på djupet. Aristoteles började dela upp fenomen i världen som inte bör delas upp, och det är inte

nödvändigt att tänka så som Aristoteles lärde oss. På 1600-talet tog Descartes ytterligare steg i separationens riktning. Tanken och idéerna skildes ännu mer från materien. När vi ser dessa årtal kan det vara lätt hävda att det här motsatsförhållandet mellan människa och natur bara är en parentes i vår historia, ett kort händelseförlopp, och att tidigare – innan jordbruket, kristendomen, patriarkatet, renässansen, ränteekonomin eller moderniteten – så levde vi i fred med jorden. Det kan ju vara en trösterik tanke, men antagligen inte helt sann. Vi kan självklart plocka ut dessa höga trösklar av tankegods som gjort skiljelinjen mellan oss och naturen tydligare. Men det kanske inte var så enkelt att vi levde i en paradisk relation före dessa händelser. Det skrev Clive Pointing om redan 1993 i boken *A green history of the world: The Environment & the collapse of great civilizations*. Han försökte visa att människan flera gånger byggt stora och välmående samhällen, som sedan kollapsat då de expanderat genom att exploatera naturresurser för att slutligen kollapsa. Men det vi också vet är att andra kulturer tänkt, och tänker, annorlunda. För att få mer näring till vårt tänkande kan vi besöka minoritets – eller ursprungsbefolkningars kulturella sätt att tänka och relatera till naturen. Vi kommer att besöka några sådana tankesätt i den här artikeln men kan börja med att beröras av hur Sherri Mitchell berättar om hur hennes kultur ser på sin relation till skapelsen, här på engelska såsom hon säger det:

"It is a way of life that recognizes our place within creation, not above it.

The recognition that we are related to all other living beings on the earth, and beyond. And we have a kinship with all of creation. We can learn from and benefit from the longevity of the trees, we can benefit from the longevity of the stones and the stories they carry within them.

We will be operating according to two principles that are connected into a larger fabric of connectivity.

One is a question that you ask to somebody, an individual:

Do you have enough? Do you have what you need to live your life with a sense of dignity, safety, belonging? Do you have enough love? Do you have enough medicine? Do you have enough shelter? Do you have all the things that you need so that your spirit can be at rest, so that what you carry within you, whatever dream it is that you carry within you, to share with the world, can rise up and be offered to the world.

But this principle is always balanced with the other question because you can't have enough if not the other principle is fulfilled. And that question is:

Does everyone have enough? Does everyone have enough to live their life with a sense of dignity?

Because there is a recognition that we can never be ok if not everyone is ok!"²

Det som Sherri delar kring sin kulturs sätt att möta naturen och världen kan vi också ana i artiklarna Med vidöppna ögon och Ursprungligt sinne i det här numret, och det har sina likheter med grundvärderingarna som finns i fornsedens natursyn, som jag tog upp i min förra artikel om Natursyn. Henrik Hallgren skriver i *Jordens Ande* att:

"Det är en religion som ser jorden och naturen som helig och alla varelser som värda hänsyn och respekt. Det är en religion där människan inte ses som separerad från resten av naturen eller som härskare över naturen, utan som en del av den ekologiska helheten. Det är en religion där naturen inte ses som ett

hinder för ett andligt liv, utan tvärtom som en källa till visdom, kraft och tillit."

Stephen Harrod Buhner beskriver i inledning till sin bok *The Secret Teachings of Plants* hur vi i väst de senaste 100 åren varit djupt försjunkna i just det här andra tänkandet, ett partikulärt sätt att tänka. Det definieras av dess linjäritet, dess tendens till reduktionism och dess insisterande på naturens mekaniska natur. Denna kognition och dess kunskapssyn; som grundar sig i ett verbalt, intellektuellt och analytiskt förhållningssätt, är som tidigare nämnt det nu dominerande förhållningssättet i den västerländska kulturen. Men det blir allt mer uppenbart att det finns inneboende problem med denna typ av tänkande och de antaganden om naturen som den håller fast vid.

Vi behöver alltså återbesöka ett helt annat förhållningssätt genom att ta kontakt med en natursyn som var rådande i tidigare samhällen, t.ex. i det fornsvenska samhället. Boken *Jordens Ande* kan vara en fin vägledning för en sådan ny (gammal) relation.

Då natur-kultur och tanke-materia delades upp och material och naturen helt överläts åt naturvetenskapen så kunde plötsligt stora och snabba framsteg tas inom flera områden, sättet vi relaterade och brukade naturen hade inte längre samma fördröjningsmekanismer av försiktighet. När utvinningen av lagrad fossil energi blev enklare stegrades resursutvinningen till oanade höjder. Men idag talar allt fler tänkare om att förlusten av en mer organisk natursyn har haft sitt pris när vi plötsligt börjar förstå hur mycket resurser vi förbrukat, när vi ser hur klimatet ändrats och när vi förstår hur komplex verkligheten är. När verklighetens och naturens väv rämningar blir det svårt att tänka och leva hållbart i ordets fulla bemärkelse: ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt-existentiellt. Vi behöver återbygga, eller snarare nyskapa, denna komplexa relation.

Vad är då, återigen, en natursyn?

Vi måste alltid börja med frågan om vad natursyn är och vad som formar den.

En natursyn kan definieras som olika uppfattningar som redogör för vad natur betyder för oss individer och för ett visst samhälle, och ännu mer specifikt vad natur är och vilka vi är i relation till den naturen.

Enligt vissa forskare formas mycket av våra uppfattningar om och vår förståelse av naturen under

våra första levnadsår, för då har naturen en särskild betydelse för oss. Vi börjar då definiera natur och bygga vår egen identitet i relation till naturen. Vi utvecklar grunden för vår empatiska förmåga att känna för andra levande varelse, grundar vår förståelse för dessa livsformers olikheter och finner vårt kritiska tänkande och börjar ordna vår moraliska kompass. Dessa faktorer; empati, förståelse för olikheter, kritiskt tänkande/moralisk kompass, är tre aspekter som anses relevanta för att utveckla en positiv natursyn. Andra forskare menar att det också finns ett instinktivt och biologiskt band mellan människan och andra livsformer som gör att vi människor söker närhet till våra nära naturmiljöer. Uppväxten, familjehistoria, den plats vi bebor och det yrke vi har påverkar starkt vår natursyn. Och ibland rör vi oss i flera olika slags natursyner samtidigt.

Men även om vår natursyn formas under de tidiga åren och oavsett biologisk influens så kan vi bearbeta och utveckla vår relation till, och vår förståelse av, naturen. Vi kommer att beröra metoder för hur vi, under hela vårt liv, kan bearbeta vår natursyn genom att öva och utveckla oss. Craig Holdrege, Stephen Harrod Buhner och Robin Wall Kimmerer, för att nämna några arbetar aktivt med sådant lärande, eller av-lärande.

Natursyn – lärande som en komplex process av insikt, nyfikenhet och motivation.

En fråga som lyfts idag i diskussionen om natursyn är om vi möjligtvis kan vända den negativa globala miljötrenden genom ett omlärande till en mer positiv natursyn och i kombination med politiska lösningar hitta en mer hållbar naturanvändning, konsumtion och livsstil?

Beroende på vårt yrke och våra utgångspunkter uppstår tre olika skiljelinjer som definierar vår natursyn, dessa är: 1) för vem naturvärden definieras; 2) vari själva "värdet" ligger; och 3) huruvida vi är i en strävan mot det framtida eller förflutna som tidsideal för naturen.

Olika syn på värden, mening och kunskap formar vår uppfattning om naturen och våra ideal. För vem finns då naturen och dess naturvärden? Här kan vi hitta perspektiv som visar på ideal från ytterligheterna av en natursyn som antingen finns till för människans skull eller finns för naturens egen skull. När människans sätts i centrum kan det röra sig om att hitta tillbaka till en historisk natur vars värden har

försvunnit eller en natur vars värden finns för framtida generationers skull.

I tidskriften Biodiverse, som ges ut av Centrum för biologisk mångfald (CBM) vid Sveriges lantbruksuniversitet och finns att ladda ner som pdf på www.biodiverse.se finns en rad olika artiklar som berör olika natursyner. Och frågan formuleras, hur många natursyner finns det? I artikeln *Natur och människa i ömsesidigt samspel* av Gudrun Kuhmunen berättar hon hur samerna ser naturen som en aktiv handelspartner. Gåvor och gengåvor existerar i en bytesekonomi och så har det varit historiskt sett och så är också hållningen idag. Det finns ingen längtan tillbaka till en förlorad natur, utan istället finns det djupa värden och värderingar som inte bör åsidosättas för att samvaron ska fungera och ömsesidigheten fortskrida.

Hon beskriver sin pappas process i att fråga om lov att bygga en boplats. "Jag ställde frågan till far om han sökt tillstånd att bygga. Han tittade undrande på mig en stund och sa sedan att det är precis det han gjort. Han hade fått ett godkännande. Han och naturen var överens om att vi får låna marken så länge vi behöver den. Det inkluderade även ett löfte om att vi med ödmjukhet kunde nyttja marken, och den dag då vi inte längre behöver stället ska marken återställas tillbaka till naturen."

Här berörs vi av ett relationellt utbyte med naturen där det gäller att ge, och få, och för att förstå vad den andre behöver behövs ett stort lyssnande och tålmodet att vänta på svar. Det är ett sätt att möta, lyssna på och tala till naturen som inte kan anses vara gängse i det svenska samhället. Men eftersom det lever i den samiska kulturen har vi närmre till det förhållnings-sättet än vad vi ibland kanske tror, och är det inte så att vi alla ser mer och mer tecken på att en annan relation är möjlig att diskutera. I Dagens Industri 12 juni 2022 lyfter f.d. språkröret och vice statsminister Isabella Lövin behovet av nya värderingar. Hon skriver:

"I diskussionerna lyfts allt oftare den etiska frågan om med vilken rätt denna generation förstör planeten för alla efterkommande. Liksom frågan om människans relation till naturen. FN:s generalsekreterare sa i sitt inledningstal i Stockholm (under FN:s miljökonferens 1972, redaktörens anm.) att mänskligheten inlett "ett vansinnigt självmordskrig mot naturen", och flera rapporter som diskuterades på mötet har slutsatsen att mänskligheten måste omdefiniera

sitt förhållande till naturen. Så länge som vi ser den endast som en resurs att exploatera, och oss själva som självklara ägare som lever fristående från den samma, kommer vi nämligen inte att finna motivationen att ändra våra kortsiktiga ekonomiska system.”

Samtalet kring dessa frågor finns närmre än vi ibland kan ana och runt frågan om Naturens Rättigheter jobbas det aktivt för att ge naturen en juridisk röst, en egen kraft att stå emot våra ibland stora mänskliga snedsteg i hur vi förvaltar naturfenomen. På hemsidan för Naturens Rättigheter i Sverige kan vi läsa om några fall där naturens fått sin status uppdaterad; 26 februari 2019 röstade invånarna i Toledo, Ohio, ”Ja” i en historisk folkomröstning till Lake Erie Bill of Rights. Deklarationen etablerar rättigheter för Lake Erie att existera, blomstra och utvecklas samt rättigheter för Toledos innevånare till en hälsosam miljö. Det gör Lake Erie till det första ekosystemet i USA med rättigheter; I oktober 2019 fick ytterligare en flod i Colombia sin status erkänd som rättssubjekt genom ett domstolsbeslut. I beslutet bekräftas att floden Magdalena och dess bifloder är en enhet som har rätt till skydd, bevarande, underhåll och restaurering; I slutet på november 2019 lades i delstaten Western Australia, i Australien, det första lagförslag för Naturens rättigheter och framtida generationer fram. Organisationen Australian Earth Law Alliance (AELA) har assisterat i framtagandet av lagförslaget, som även erkänner urfolkens rätt att tala för och försvara sina traditionella territorier och Naturens rättigheter. Vidare förkunnar lagen att nuvarande och kommande generationer har rätt till en hälsosam miljö.

Men i vissa länder har en samverkan mellan natursyner funnits redan innan Naturens Rättigheter började arbeta med frågan. I Nya Zeeland har naturvården påverkats av den maoriska natursynen. Där kan en maorisk stam äga sjöbotten och lufrummet över en sjö medan vattnet är fritt tillgängligt för alla. Om en kommersiell verksamhet vill komma in och använda resurser påbörjas en diskussion mellan stammen i fråga, myndigheter och näringsutövare. En speciell lag i deras naturvårdslag föreskriver att maoriska intressen explicit måste vägas in i alla beslut som Department och Conservation (DOC) gör och att en öppen dialog med konsultationspraxis ska vara vägledande. Maorisk natursyn och praxis ska ges utrymme och inflytande.

Det är så här inspiration vi behöver. Att få se på kulturueella skillnader i praktiken. Att inse att det går att tänka annorlunda. Hur maorisk kultur får vara med och sätta agendan. I skrivande stund delar Pella Thiel, som jobbar med End Ecocide i Sverige, på sin facebookside att Kenya, som precis varit värd för FN:s Stockholm+50-konferens tillsammans med Sverige och nu är medvärd för FN:s havskonferens tillsammans med Portugal, genom sin statssekreterare Keriako Tobiko just gått ut med ett officiellt uttalande att en ny lagstiftning nyligen lämnats in till parlamentet i Kenya:

”Denna lagstiftning kommer, när den antas, att revolutionera miljöstyrningen. Den innehåller viktiga principer, som t.ex. erkännande och skydd av de som försvarar miljö rättigheter, skydd av skogar och grönområden, och ett erkännande av naturens rättigheter och, ännu viktigare, legitimerar ekocid som som ett brott”.

I den maoriska natursynen är det en ynnest att få använda naturens resurser och det är inte fel att människan har en aktiv roll i att nyttja resurserna. Det finns ingen tanke om ett skydd av naturen som inte inkluderar brukande. Vilket gör att deras natursyn ibland krockar med och står i kontrast till det västerländska naturvårdsparadigmet som ibland förespråkar att skärma av och freda områden från all mänsklig påverkan. En motsättning som många ursprungsfolk behöver uppleva.

Olika ursprungsfolk har fått kämpa mot det västerländska vetenskapliga paradigmet. För att få perspektiv på vad de hade att kämpa mot så tar vi upp hur vetenskapsmännen tänkte genom en beskrivning av naturen som The Royal Society, grundat på 1600-talet och länge betraktat som den främsta av världens vetenskapsakademier, använde i sin pro-

Maorisk natursyn...

hyser allt levande som en andlig substans. Varje komponent i naturen äger både en fysisk och en andlig sida. Detta gäller människor, djur, växter, vattendrag, skogar och landområden. De kategoriserar vanligtvis inte andliga och icke-andliga värden på samma sätt som i västvärlden. Jorden, Papatūānuku, är urmodern och en levande organism som fungerar som ett nätverk för alla livsformer och dess symbiotiska relationer. Hon upprätthåller liv och ger näring till allt levande.

grambeskrivning: "Naturen är kvinnan, som vetenskapsmannen ska betvinga. Han ska metodiskt och systematiskt avslöja moder Natur, blottlägga hennes hemligheter, intränga i hennes sköte och sålunda tvinga henne till fullständig underkastelse".

Med detta som historiskt filosofisk grund för de naturvetenskapliga praktikerna kan vi i efterhand förstå hur denna mekanistiska och deterministisk syn på naturen, blandat med en utvecklad sexism, legitimerade en hämningslös exploatering av naturen. Men vad finns det för alternativ inom den västerländska vetenskapen?

Humanekologi – Djupekologi – Ekosofi

Det finns filosofiska traditioner som tänker tvärvetenskapligt om samhället och samtiden, istället för att bara studera och konstatera så vill de något. Vill en utveckling. Så fungerar t.ex. humanekologin som är en tvärvetenskap mellan naturvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap.

Humanekologin tar en ansats över hela den moderna människans utvecklingsperiod, från den neolitiska perioden och fram till idag, och kartlägger hur vi utvecklats för att landa i samtiden och diskutera de olika kriser vi står inför. Det är en vetenskap med värderingar om en bättre framtid. I boken *Humanekologi – naturens resurser och människans försörjning* formulerar författarna vilken slags normativ vetenskap humanekologin sysslar med: "Sådan kunskap och tillämpning av kunskap som kan bidra till en ekologisk hållbar försörjning av samhället är god. Med andra ord: Vi bör ta ansvar för vår jord och för varandra så att människor får förutsättningar att leva drägliga liv i en omgivning som kan fortsätta försörja sig själv och mänskligheten."

Författarna skriver även att den här humanekologiska synpunkten på den moderna periodens försörjningssystem, som de formulerade under början av 2000-talet, är en ny synpunkt, taget ur ett nytt perspektiv. De tror att det här sättet att tänka är: "progressivt, synpunkten kommer att bli allt mer nödvändig för att förstå mänsklighetens nuvarande belägenhet och för att finna former för en hållbar global utveckling under lång tid framöver."

Humanekologin tog tidigt upp tankarna om en växande global kris och ett framväxande krismedvetande, baserat på att plötsligt var inte verkligheten lika trygg eller framtidsutvecklingen lika tydlig som

den varit på 1950-talet innan Rachel Carsons bok *Tyst Vår*. FN:s olika miljökonferenser, havsrättskonferenser och avtal och kontrakt kring nyttjanderätten av naturområden, vatten och luft hade gjort att en annan relation till, och syn på, naturen var möjlig. Humanekologin bär liknande värderingar om människans relation till och ansvar för naturen som flera ursprungsfolks traditioner står i. En annan natursyn än inom de traditionella vetenskapliga ämnena.

Men vi kan ta det ännu längre och hävda att människan och natur inte är skilda åt, vi är en enhet, en och samma. En ideriktning som konsekvent hävdar att människan är ett med naturen är djupekologin eller ekosofin.

Inom Ekosofin, en ekologisk filosofisk riktning inom den akademiska djupekologin där normmannen Arne Naess är en av de stora tänkarna, finns också ett normativt tänkande. När jag studerade ämnet vid Karlstads Universitet talade Pontus Örtendahl gärna och ofta om ekosofins grundvärderingar, att jobba med "Jordens framtid och Människans värdighet".

För att kunna möta samhället och samtiden med nya förhållningssätt har ämnet som metod att lyssna på alla olika kulturers syn på naturen och samhället, förutom den dominanta svenska kulturen har vi möjlighet att lyssna till syner från den samiska kulturen, den judiska, den svensk-finska och den romska (och frågan är om vi inte snart måste anses ha fler minoritetskulturer att lyssna till inom landets gränser).

Det som Isabella Lövin berör i sin artikel relaterar till det som inom ekosofin kallas De Tre Språken och i samhället finns de som; det vetenskapliga, det politiska och det mytiskt-poetiska. Dessa tre traditioner är reella krafter inom vårt samhälle, men tyvärr råder inte en jämvikt mellan dem. Det vetenskapliga språket tog överhand över det mytiskt-poetiska för ett par hundra år sedan och bär idag tolkningsrätten på världen och naturen. Det vetenskapliga språket är det dominerande i samhället tillsammans med det politiska språket. Det mytiskt-poetiska språket, som talas av mystiker, poeter och konstnärer har marginaliserats såsom uttolkare av världen, och följaktligen lever vi i en reduktionistisk tolkning av verkligheten.

Ekosofin inkluderar den mystiska-poetiska delen av verkligheten och det påverkar dess natursyn till att bli djupare och vidare än den natursyn som t.ex. den progressiva humanekologin vågar ta. Men fortfarande rör sig både humanekologin och ekosofin inom en antropocentrisk sfär där natursynen utgår från att människan och hennes samhälle står i centrum, även

om empatin för det icke-mänskliga är kraftigt höjd och det finns en inkluderande etik som vidgar perspektiven.

Men kan vi gå ännu längre bort med vår natursyn?

Bortom Antropocentrismen...

Göran Greider skriver att ord som natursyn, naturvärden och ekosystemtjänster uppstiger rakt ur den antropocentrism som utgör det centrala nervsystemet i vår civilisation. I numret av Biodiverse som handlar om Natursyn menar han att alla artiklar står djupt rotade i en antropocentrisk utgångspunkt. Inga hackspettar, orangutanger eller mossor har fått tycka till eller har uttryckt sig i skrift. Är det då motsatsen till antropocentrism som vi borde odla som "natursyn" – alltså ekocentrismen? Då skulle ekosystemen bli det viktiga och människan bara bli en art bland andra.

Hur kan vi då utforska det som kallas ekocentrism eller biocentrism, de traditioner som anses vara anti-antropocentriska?

Timothy Morton, professor vid Rice University i England, är en tänkare som skrivit mycket om vår relation till naturen, om naturen bortom ekologin och om ekocentrisk filosofi bortom djupekologin, det som kan kallas den mörkgröna eller mörka ekologin. 2016 gav han ut boken *Dark Ecology – for a logic of future coexistence* där han utforskar de logiska grunderna för den ekologiska krisen, han sätter människan i en position av radikal självkänedom och belyser vår plats i biosfären och problematiserar kring vår egen art. Han menar att jordbrukssamhällets logistik har resulterat i den globala uppvärmningen och gett det mänskliga sinnet farliga och inkapslade idéer om andra livsformer. Han menar att tankarna om begreppet Antropocen är ett av de första riktiga anti-antropocentriska koncepten eftersom de ger oss möjligheten att tänka och leva i fler tidsskalor, vi kan helt plötsligt ta ett utanifrånperspektiv på jorden, vårt samhälle och dess utveckling, samtidigt som vi kan problematisera utgångspunkten att alltid ställa vår art i centrum i vårt tänkande om världen.

Timothy ställer frågor som: Vad är nuet? Hur kan det tänkas? Vad är närvaro? Den ekologisk medvetenhet som han talar om tvingar oss att tänka och känna i fler skalor, skalor som desorienterar normativa begrepp som 'nutid', 'liv', 'människa', 'natur', 'sak', 'tanke' och 'logik'. Han hävdar att det finns lager av anpassning eller inställning till den ekologiska verk-

ligheten som är mer exakta än vad som är vanligt i media, i akademien och i samhället i stort.

Dessa anpassningar eller strukturer av inställningar är enligt honom nödvändigtvis konstiga. Det han kallar "ekognosis" innebär en praktisk men ändå högst ostandardiserad vision av vad ekologisk politik kan vara. Delvis innebär ekognosis att inse att icke-människor är en integrerad del av, finns på djupa nivåer, av människan – inte bara biologiskt och socialt utan i själva strukturen av tanke och logik. Att samexistera med dessa icke-människor är ekologiskt tänkande, konst, etik och politik.

Det är spännande tankegångar som Timothy utvecklar, men samtidigt mörka. Kritiken mot samtiden och utvecklingen sedan jordbruksrevolutionen är hård. Här med hans egna ord från uppsatsen *What is Dark Ecology*:

"Miserabla sociala förhållanden var den nästan omedelbara konsekvensen vid starten av agrilogistiken (läs jordbruksrevolutionen för ca 10 000 år sen, författarens anm.) men viruset kvarstod som en mask eller en stol, oavsett hur destruktivt det var för människorna som hade tänkt ut det. Privat egendom uppstod baserad på fast äganderätt, användning av mark, ett visst hus och så vidare. Detta gav den icke-mänskliga grunden för det samtida självbegreppet, oavsett hur mycket vi vill tänka oss ur det. Agrilogistik ledde snabbt till patriarkatet, utarmningen av alla förutom ett fåtal, en massiv och stel social hierarki och återkopplingsslingor av människa-icke-mänsklig interaktion såsom epidemier".

Men vad tycker egentligen den mörka ekologin? Timothy återvänder ofta till ekognosis, vilket enligt honom är en gåta. Han beskriver det som att veta, som att samexistera, att bli van vid något konstigt, men också att vänja sig vid konstigheter som inte blir mindre konstiga genom acklimatisering. Ekognosis är som en kunskap som känner sig själv. Att veta i en loop; en konstig vetenskap. Han använder ordet "konstig" (eller i hans fall "weird") från fornnordiskan, *urth/urd*, som betyder vriden, i en slinga. Han beskriver hur Nornorna flätar ihop ödets väv med sig själv, ödets spole som slingrar sig. Det är en magisk kraft som har att göra med något som kan hända eller bli till.

Allt det här låter vacker men jag lyckas inte helt följa Timothy's resonemang och jag märker hur delar av hans tankegångar provocerar mig då han kraftfullt problematiserar den historiska period som antropo-

4 natursyner

Vi besöker ett sätt att förstå mångfalden i natursyner med hjälp av teorin om sociokulturell bärkraft (*theory of sociocultural viability*, oftast kallad kulturteori) skapad av antropologen Mary Douglas m.fl. Teorin bygger på idén att våra synsätt på olika fenomen, eller vår världsbild om man så vill, går hand i hand med den sociala organisation som finns runt omkring oss. Med utgångspunkt i denna kulturteori kan människor klassificeras i en fyrdelad typologi, där varje variant ger ett särskilt perspektiv på världen. Benedict väljer att kalla dessa ”sociala solidariteter”, och de fyra varianterna är: Individualister, Egalitärer, Hierarkister och Fatalister. Förenklat kan man då säga att det finns fyra olika sociala konstruktioner av naturen. Man kan se det som att man börjar i en solidaritet som kanske handlar om att man värnar om naturen just för att den är en obegränsad resurs för människor att nyttja. Sedan kanske man inser att till exempel för många träd huggs ner på basis av denna logik vilket kanske gör att det blir det svårare att behålla idén om att naturen kan tåla vad som helst. Denna insikt kan göra att man ändrar sitt perspektiv och ansluter sig till någon av de andra solidariteterna som har ett annat sätt att se på naturen och dess existensberättigande. Denna ändring i synsätt brukar också göra att man organiserar sig annorlunda.

Figuren illustrerar de fyra sätten att se på naturen. I varje bild är naturen representerad som en boll som rullar om någon knuffar till den. Individualister ser naturen som en tillgång och utgår från att naturen kan och ska klara mänskliga aktiviteter, det vill säga att bollen alltid rullar tillbaka till startpunkten oavsett hur mycket man knuffar den. Man hittar ofta individualistiska sätt att se på naturen i till exempel utvinningsindustriernas beskrivning av naturen som något som är till för att användas av människan, och att den alltid kommer tillbaka i någon typ av jämviktsläge. Detta är ofta diametralt motsatt mot det egalitära sättet att se på naturen. För dem krävs det bara en mycket liten knuff för att skapa en katastrofal obalans och få bollen att tappa sitt jämviktsläge. Många miljöaktivister talar från den egalitära solidariteten. Hierarkisterna skiljer sig genom att de ser världen som fullständigt mätbar och naturen som anpassningsbar

inom vissa gränser. För dem är det viktigaste att hitta vägar för att behålla bollen i den ”positiva fickan” och göra så att bollen stannar på denna plats. Slutligen ser fatalisterna naturen som oberäknelig och som någonting som inte kan förutses eller styras. I denna natursyn spelar det ingen roll vart vi knuffar bollen, responsen blir densamma, det vill säga situationen förblir okontrollerbar. Fatalisterna är ofta de med minst makt i olika situationer.

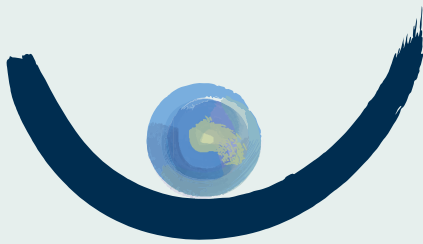
En dynamisk tankefigur mot en klumpigare framtid

Detta är inte en teori om personlighetstyper – alla människor kan vara (och många är) av flera olika typer under olika perioder i sina liv. Det är också viktigt att poängtera att figuren bör förstås som dynamisk vilket betyder att människor kan ”byta plats” i figuren beroende på hur sammanhanget runt omkring dem ser ut och förändras.

En poäng med den kulturteoretiska ingången är att ingen av solidariteterna är bättre än den andra. Alla fyra missar delar av sanningen. Men ett kulturteoretiskt perspektiv gör att man kan förstå naturrelaterade intressekonflikter som bestående av flera aktörer med olika natursyn länkade till solidariteterna. En situation som innefattar intressenter med liknande solidaritet är enligt kulturteori en ”elegan” situation. Det kan jämföras med en ”klumpig” situation där olika solidariteter finns med och reagerar konstruktivt på varandra.

Enligt kulturteorin finns det en bättre chans att lösa problem om vi kan utnyttja kunskap från de olika solidariteterna, och vi bör föredra så kallade klumpiga institutioner och situationer framför eleganta. Kulturteori är därför inte behjälplig med att bedöma vilken natursyn eller solidaritet som har rätt i en viss situation, men kan däremot visa på vilka olika synsätt som finns, vilka röster som tystas och vilka som är dominerande. Förhoppningsvis kan teorin också visa vägen i strävan efter att ”göra situationer klumpigare” då det är just det som behövs.

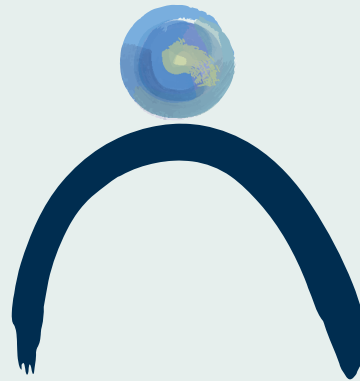
Utdrag ur text av Benedict Singleton, postdoktor, sociologi, CBM, publicerad i Biodiverse nr 2–3, 2018, sid 20–21

Individualister

Naturen en tillgång.

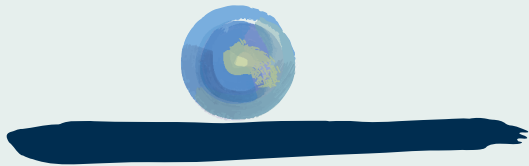
Bollen rullar alltid tillbaka oavsett hur mycket du knuffar den.

Egalitärer

Naturen obeständig.

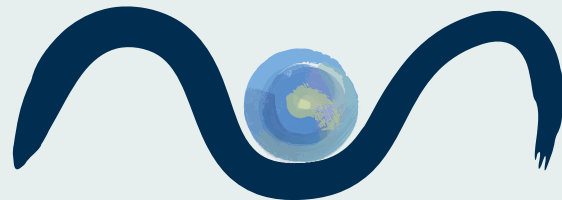
Det krävs bara en liten knuff för att bollen ska hamna ur balans.

Fatalister

Oberäknelig natur.

Det spelar ingen roll hur vi knuffar bollen, situationen förblir okontrollerbar och slumpmässig.

Hierarkister

Naturen tolerant.

Naturen är anpassningsbar inom vissa gränser, viktigt att behålla bollen i det mest gynnsamma läget.

Kulturteorins fyra natursyner (modifierad från Thompson 2008). Utdrag ur text av Benedict Singleton, postdoktor, sociologi, CBM.

sofin ofta hyllar, utvecklingen sedan jordbrukets in-
trädande. Jag skulle vilja hitta någon som är insatt
både i Timothy Morton's tankar och antroposofi för
att kunna fördjupa mig mer, så jag sparar de upp-
satser jag laddat ned för att kontempera dem under
sommaren. Vi behåller honom här i artikeln som en
av de stora förspråkarna av den västerländskt filoso-
fiska ekocentrismen.

Hur ska vi agera om vi stiger ur vår centrerade position
som människa och försöker ge andra en röst? Sam-
talen om ekocentrism och natursyn handlar ofta om
naturvård och skydd av naturen och Göran Greider
frågar om alla arter och ekosystem bör skyddas, över-
allt? Och svarar själv: nej. Det är inte möjligt. Med en
världsbefolkning på över 11 miljarder, en generation
från nu, går det inte. Det är den bistra sanning han
förutspår. Göran skriver att vi inte kan komma undan
antropocentrismen – men: ”vi måste se den, vi måste
med hjälp av det ekocentriska perspektivet anstränga
oss att se hur vår egen artegosim är närvarande i allt
vi gör och tänker för att kunna motverka och mildra
den... Ord och begrepp är i rullning. Vi måste leva och
tänka i svåra motsägelser!”

Vi får helt enkelt gå tillbaka in i vårt mänskliga va-
rande och försöka förstå hur vi kan träna oss och an-
stränga oss att vara annorlunda.

Om vi ser på naturen som en
organism – vilket var vanligt i
förmodern tid – ser vi annorlunda på
naturen och beter oss annorlunda...³

Att öva med naturen som lärare

Alla biljoner människor som levtt tidigare, eller sam-
tidigt som den mer dominanta västerländska natursyn-
en, kan ju inte ha haft helt fel när de lärt känna om-
världen, men då inte genom ett tänkande som utgår
från att hjärnan är en analytisk organisk datormaskin
utan med sina hjärtan som varseblivningsorgan.

Detta uråldrig sätt att tänka har inte helt försvun-
nit även om dess hantverk är mer ovanligt. Stephen
Harrod Buhner nämner flera gånger i sin bok *The
Secret teachings of Plants* hur Johann Wolfgang von
Goethe's sätt att upptäcka och studera växternas me-

tamorfos grundade sig helt och hållet på detta sätt
att möta världen och naturen. Och i samtiden när ur-
sprungsbefolkningars sätt att tänka, äntligen, får ta
mer plats i debatten om världs-, människo- och na-
tursyn kommer den här hållningen fram, igen.

Vi återfinner den här hållningen i meditationer
inom antroposofin och när den biodynamiska lant-
brukaren utvecklar och lyssnar till gårdsorganismen,
vi kan se förhållningssättet i hur Masanobu Fukuoka
praktiserar och utvecklar sin relation till det odlade
landskapet och när Robin Wall Kimmerer pratar om
ursprunglig kunskap i sin bok *Braiding Sweetgrass*, vi
finner den i omställningsrörelsen och i Joanna Macy's
arbete, Charles Eisenstein berättar ofta och poetiskt
om detta sätt att vara.

Om vi ska möta naturen och växten utan förförståelse
behöver vi förstå att behovet av att namnge naturen
och olika objekt i naturen kommer ur det vetenskap-
liga paradigmet som separerar oss från det vi betrak-
tar. Vi behöver hitta relation igen. Jag tänker på det
som Martin Buber utvecklade i sin bok *Jag och Du*
från 1932. Hur vi, om vi verkligen ska vara människor,
behöver både kunna stå helt i relation (vara trädet)
och betrakta det på avstånd (objektifiera trädet). Om
vi befinner oss i någon av dessa ytterligheter så är vi,
enligt honom, inte helt människa. Då är vi antingen
uppslukade en total relation, vi har helt enkelt blivit
trädet, eller så befinner vi oss på en kallsinnig dis-
tans som inte kan se själva ”livet”. Kanske ligger den
här hållningen närmre mig om hjärtat än det som Ti-
mothy Morton utvecklar. Hans tankegångar känns på
något sätt kalla och lite ”döda”. Kanske är det också
därför som antroposofin berör eftersom ju den utgår
från människan, men ser stora utvecklingsmöjlighe-
ter i människans andliga potential. Steiner frågade
sig vad som är människans predisposition och hen-
nes potential för utveckling. Han frågade efter levande
begrepp och levande tänkande som kunde växa
och förändras i takt med att människan lever och
förändras. Han bejakade att människan är ett utveck-
lande väsen och att hennes genuina förmåga till när-
varo är i centrum av den utvecklingen, det är där kul-
tivering behöver ske. En helt klart antropocentrisk
utgångspunkt, men ju mer jag fördjupar mig känns
det som en utgångspunkt som aktivt berör det som
Timothy uppskattar med anti-antropocentrismen,
ett aktivt ifrågasättande och ivrigt studerande av vad
som är vår verkliga natur och vilket innehåll det kan

ha. Kanske till och med en slags antropocentrisk icke-antropocentrism.

Hjärtat som ett varseblivningsorgan

En bok som tar upp den här kultiveringsvägen och som ändå får ses som en representation för en antroposofisk eller biodynamisk natursyn är boken *Sammanhang – vad växten kan lära oss – ansatser till en fenomenologisk ekologi* av Craig Holdrege i översättning av Martin Fellkvist på Skilleby Förlag. I boken guidas jag in i vad som skulle kunna vara ett "levande tänkande". Att inspireras av och försöka låta mitt tänkande fungera i liknande processer som de växten har, när blad utvecklas för att bli växtens olika organ. Craig utvecklar hur vi istället för att fastna i ett objekt tänkande kan beröras av de metamorfoser som sker när livet utvecklar växten och hur vi kan få tankarna att gå i blom. Craig för mig tillbaka till en hälsosam antropocentrisk utgångspunkt:

*"Vi skulle inte fråga oss hur vi kan leva på ett hållbart sätt om vi inte uppfattade den djupa klyftan som råder mellan naturens krafter och mänskligt tänkande och handlande i vår tid. Vi undrar vad som är hållbart inte bara för oss människor utan för hela planeten och alla dess invånare. Vi märker hela tiden hur våra idéer blir till handlingar som leder till ekologiska problem och katastrofer. Vi ser effekterna av vårt handlande på global nivå och underskattar i vilken utsträckning vi med ignorans och arrogans präglar vårt mänskliga perspektiv på resten av världen... Och ändå vi kommer inte från en annan planet, vi är en del av jorden."*⁴

Om vi inte utgick från det okränkbara objekt tänkandets utgångspunkt skulle vi antagligen haft en mer levande relation till omvärlden och antagligen inte kunnat förhålla oss lika skoningslöst till allt det icke-mänskliga. Hade vår syn på naturen haft kvar de animistiska, organiska och levande antagandena hade vi säkert haft liknande bromsmekanismer som många ursprungliga kulturer hade.

Craig beskriver hur vi behöver lära oss att förflytta oss i de särskilda fenomenens värld på ett sätt som tillåter oss att blotta dess väsentliga karakteristisk. Det fenomenologiska förhållningssätt som Goethe utforskade. Samma hållning som Stephen Harrod Buhner benämner som "hjärtat som varseblivningsorgan". Ett tänkande som utvecklas av att varsebli

och förstå omgivningen utifrån hjärtat skulle antagligen vara lika dynamiskt, koherent och mottagligt som en levande organism är.

Om du inte var full av imagination,
vore du inte riktigt klok.⁵

Ett kontextsensibelt tänkande

Det är spännande att fundera på hur vår värld och vår västerländska kultur skulle sett ut om vi hade kultiverat ett annat tänkande. Per Johansson och Erik Schöldt reflekterar i sin pod om olika slags tänkande. Och Per pratar om Hesiyskasm-striden. Hesiyskasm betyder stillhet och tystnad, att helt enkelt lära sig att lyssna både inåt och utåt, att vara hörsam, mottaglig och sensibel. Det kräver att du inte tänker rationellt utan istället förhåller dig till din intuition. Det betyder inte att du behöver vara emot rationellt tänkande i sig, men det är en egen skolningsväg eftersom rationaliseringsprincipen som tog västkyrkan formade praxisen och helt uteslöt den del av oss som formas av intuitionen. Det här var en strid mellan hur den östkyrkliga traditionen valde att tänka och hur den västkyrkliga formades. Den östkyrkliga traditionen har enligt Per Johansson många fler likheter med t.ex. taoismen och andra alkemiska traditionerna som inte alls sysslade med ett rationellt reduktionistiskt tänkande utan snarare förhöll sig till det flöde av energi som fanns i allt, hela tiden, och ändrar sig hela tiden. Energin, i taoismen kallad *chi*, flödar både i naturen och i kulturen och den suddar helt ut den dikotomi eller uppdelning som vi återfinner i västligt tänkande. Det intressanta här är inte vad som är vad i något slags kategoriserande mening utan hur saker och ting ter sig och känns och manifesterar sig. Vägen är att komma så nära urtillståndet som möjligt, i det här levande livet, att lära sig urskilja de här energiflöden i oss själva, i andra och i vårt tänkande. Det är vägen och kräver en väldig vakenhet som inte har en egen manual eller lära, utan det är ett ständigt arbete med en aktiv närvaro i varje stund som helt förstörs av ett Aristoteliskt förhållningssätt. Vi har ju inte bara lärt oss att tänka aristoteliskt utan enligt Per betar vi oss också så.

Något som liknar det här sättet att vara är hur Craig i boken *Sammanhang* berättar om hur organismer inte kan existera i bubblor. Deras gränser är kon-

taktytor som gör att de lever i kontinuerlig interaktion med den omgivning som är grunden för deras existens. Och ett tänkande som formades efter liknande premisser, utefter själva livet, skulle vara synnerligen kontextsensibelt. Men det räcker inte med en medvetenhet om det här sättet att tänka, eller vara. Craig frågar oss hur vi kan lära oss att göra vår egen aktivitet mer organisk och mindre slumpmässig, en uppgift som Goethe formulerar så här ”om vi vill skåda naturen på ett levande sätt, måste vi följa hennes exempel och bli lika rörliga och formbara som naturen själv”⁵.

Det här kontextsensibla tänkande är vägen där intuitionen tar överhanden och öppnar upp oss för ett betydligt mer levande och dynamiskt tänkande som hela tiden är en process, i interaktion med sin omgivning.

I Kyriotetes Poddens avsnitt nr 18 *Meditation och klarseende* pratar Erland med Are Thoresen och Per Dahlström om att fördjupa kunskapen och att meditera över ett fenomen där vi sätter t.ex. en växt i fokuseringsdelen och släcka ut det materiella, att förvandla sin varseblivning till en imagination. Enligt Per Dahlström är det en metod som Lievengoud utvecklade efter Steiner.

Are går icke in i detaljerna, utan söker direkt den efterbild som Per beskriver, går in i helheten av växten och får tillgång till den bilden. Enligt Are är det en nordisk väg som är beskriven av Steiner och återfinns i olika nordiska mytologiska traditioner, och som ger oss tillgång till ett översinnligt intryck. Vi kan alltså gå rakt in och få tillgång till helhetsbilden. Bara vi övar.

Det är kanske vår ekologiska nisch att tänka efter, och då ligger det i vårt ansvar att se, eller känna. Att öva, skola och kultivera vår syn på saker så att vi verkligen kan tänka efter. §

Fotnötter

1. Ebba Lisberg Jensen, Torvald Jacobsson. ”Istället för natur; FÖRVIRRING” sid. 116–129 i *Långt borta eller nära – om vårt förhållande till naturen*, Naturskyddsföreningen, 2000.
2. Sherri Mitchell i podden *What If to What Next* i avsnittet ”What if indigenous wisdom could save the world”.
3. Antje Jackelén, sid 22-23 *Biodiverse*, nr 2-3, 2018
4. *Sammanhang*, Craig Holdrege, sid 37
5. Buckminster Fueller i *The secret Teachings of Plants*, Stephen Harrod Buhner, kapitel 14.

Referenser

Böcker

- Abrahamsson, Hällgren, Sundström, Sörlin.
Humanekologi. Naturens resurser och människans försörjning. 2001
- Craig Holdrege. *Sammanhang – vad växten kan lära oss – ansatser till en fenomenologisk ekologi*. 2014
- Henrik Hallgren. *Jordens Ande*. 2020
- Naturskyddsföreningens årsbok 1995. *Långt borta eller nära – om vårt förhållande till naturen*.
- Naturskyddsföreningens årsbok 1995. *Stigfinnare. Vägar till en hållbar utveckling*.
- Robin Wall Kimmerer. *Braiding Sweetgrass – Indigenous Wisdom, Scientific Knowledge and the Teachings of Plants*. 2015
- Stephen Harrod Buhner. *The secret teachings of plants*. 2004

Artiklar / Tidskrifter / Uppsatser på nätet

- Biodiverse*, nr 2-3, 2018, Natursyn
www.biodiverse.se/number/nr-2-2018-arg-23
- Isabell Lövin. *Dagens Industri*. 12 juni 2022.
www.di.se/nyheter/nya-varderingar-behover-slagigenom/?fbclid=IwAR2H-iMeAZMnq_QG_7mu3ie-39PjwHyGU9mmL4ib4-PodntIXOIjscl-Gao
- Patrick Curry. *Dark Green or Deep (Ecocentric) Ethics*.
www.ecospherics.net/pages/curryh4.htm
- Timothy Morton. *What is Dark Ecology*.
www.changingweathers.net/en/episodes/48/what-is-dark-ecology

Podcasts

- Per Johansson, Erik Schöldt. *Myter och mysterier*, avsnitt 65, ”Naturen”. www.myterochmysterier.se
- Rob Hopkins. *What If to What Next*, avsnitt 17, ”What if indigenous wisdom could save the world” med Sherri Mitchell. www.robhopkins.net/podcast

MAX BERGGREN Bildkonstnär född 1965. Bosatt i Jönköping. Konstutbildning på Forums förberedande målarskola 2 år och Gerlesborgsskolan i Bohuslän 3 år. Representerad med verk inom Jönköpings och Tanums kommun.

I sitt konstnärsskap utforskar Max den själsliga dimension som uppstår i mötet mellan naturen och människans inre. En poetisk sfär där mystik och realism möts och skapar nya perspektiv. De större målningarna är utförda i tempera och de mindre i en blandteknik av gouache och vaxkrita.

Hemsida www.maxberggren.nu **Facebook** Max Bergggren Konstnär **Email** max@maxberggren.nu

Varje människa är en skattkammare

Om den biodynamiska pionjären Marjorie Spock

TEXT Inger Lise Oelrich

Två händelser anses idag utgöra startskottet på den moderna miljörörelsen, egentligen två personer: Marjorie Spock och hennes rättegång mot den amerikanska staten för besprutning av hennes biodynamiska gård med DDT 1960; och Rachel Carsons bok "Silent Spring" som utkom 1962.

Dessa två kvinnor blev vänner och kollegor. Mycket är känt om Rachel Carson, men antroposofen Marjorie Spocks liv och verk har stannat i bakgrunden för offentligheten. Jag har haft förmånen att ta del av hennes biografi genom två vänner som träffat henne flera gånger när hon var gammal och som hon berättade om sitt liv för.

En biografi är alltid gåtfull, hur får man tag i Vem någon Är? Episoder, teman, citat i kombination med en stor tidsbåge ger inblickar i en unik individ, vars liv och handlingar hade en avgörande verkan på 1900-talets medvetande om jorden som levande verklighet.

Marjorie Spocks liv spänner över hela 1900-talet, mellan 1904 och 2008. Hon blev 103 år. Hon föddes i New Haven på västkusten i Amerika och växte upp i en välbärgad familj där hon var andra barnet av sju. Marjorie älskade att röra sig och varje kväll dansade hon antingen hemma eller hos vänner, ofta tillsammans med brodern Benjamin som hon var speciellt fäst vid. Det var på den tiden som Isadora Duncan anträdde scenen med hennes "fria" dans, nya rörelseformer ville bryta fram i tiden. Benjamin Spock blev senare en känd barnläkare som skrev en bok om barnuppföstran där han förespråkade att föräldrar skulle lyssna mer till barnets individualitet, istället för att följa strikta regler. Boken blev en bästsäljare och sålde fler exemplar än Bibeln!

Modern kom från en puritansk familj där det var mycket strängt. Hon var också mycket opraktiskt lagd och hade svårt att hantera alla sina barn. Att hålla

Marjorie Spock.

ordning på dom präglade stämningen i Marjories uppväxt. Fadern var holländare, han arbetade som advokat vid Eastern Railways. Han var varm, älskvärd, kärleksfull. Det var strängt hemma med modern även om familjen inte var särskilt religiös. En nära släkting dog i tuberkulos och modern blev väldigt orolig för att det skulle hända barnen. För att förebygga detta fick de bara vara inomhus när det regnade. De till och med sov ute på verandan året runt fram till dess att

Marjorie var 14 år. Eftersom modern var varmblodig och sov med bara ett lakan som täcke och fyra fönster öppna, kunde hon inte riktigt leva sig in i att barnen behövde mera kläder på sig. Många kvällar kunde Marjorie inte sova för att hon frös så.

När hon var 17 år var hon på sommarläger och där fanns det händelsevis en omtyckt ungdomsledare som var antroposof. Denna berättade om en plats i Europa som hette Dornach, där de undervisade i en ny rörelsekonst som var andligt inspirerad. Marjorie berättar att när hon hörde detta namn, sade en inre röst till henne: "Knock and Ye shall enter" från Bibeln. Hon visste i samma ögonblick att hon skulle dit! Senare har hon sagt att Dornach lät som "door knock", knackning på dörren. Men icke desto mindre

var det något annat, något större som väcktes i hennes inre. Hon ville till Europa, till Dornach, som låg i Schweiz, där det tydligen fanns en otrolig byggnad och nyskapande aktiviteter i alla konstarter, och även i dans förstås.

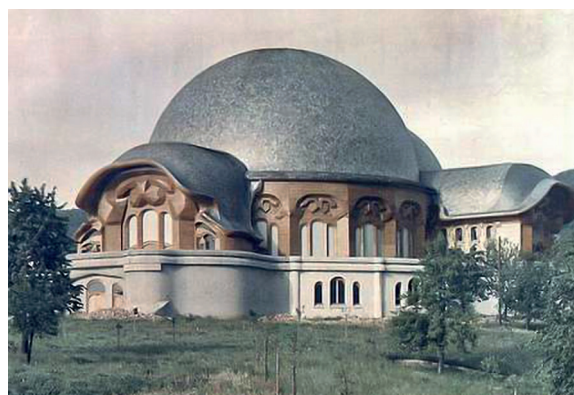
Denna byggnad hette Goetheanum och var byggd av folk från många nationer medan Första Världskriget rasade i Europa (1914–1918). Konstnärer, arkitekter, byggmästare, hantverkare, hjälpare av alla de slag sökte sig till detta fredsinitiativ i Schweiz som pågick mitt under brinnande krig. Om man tänker efter, var det ganska exceptionellt. Här arbetade en brokig skara människor sida vid sida, för att skapa ett frirum för en mänsklig andlig kultur. Goetheanum skulle vara ett konstverk helt av trä, skulpterad inuti med organiska reliefer och former, där fanns färgade glasfönster, kupolerna hade mäktiga målningar av andliga sammanhang målade av samtidens begåvade konstnärer. Allt skapat utifrån Rudolf Steiners seende av djupare andliga sammanhang och människans roll i kosmos. Mycket nytt fick utvecklas för att få till bygget, bland annat uppfann Rudolf Steiner ett trälim för att foga ihop alla plankor i de två stora kupolerna. Det skulle bli ett Ordets Hus, ett tempel till den Stora Människan i oss.

Grundstenen lades nära Dornach 1914 och sju år senare stod det klart, 1921. Och medan kanonerna dundrade i fjärran vid den tysk-franska fronten, arbetade människor från alla europeiska länder i årtal tillsammans på att skapa ett allkonstverk med en andlig, läkande intention. Färgat glas, olika träsorter och mycket mer, allt gestaltat ur det eteriska så att det skulle väcka, stärka och läka människan.

Marjorie talade med sin mor om att resa till Europa, men modern var inte alls med på de noterna. För att avstyra sin dotter, sade hon till henne att om hon kunde vinna mot modern i tennis, så skulle hon få åka. Till saken hörde att Marjorie hatade tennis! Men nu började hon träna allt hon kunde, i dagar och månader, och en dag lyckades hon. Hon vann i tennis över modern. Nu skulle hon åka!

Till Doorknock

Oktober 1922 åkte Marjorie ensam iväg 18 år gammal med atlantångare över det stora havet till Europa. På den tiden var dessa ofta kulturella resor, fulla av människomöten, då många intressanta personligheter reste och de hade många dagar tillsammans att vandra på däck, språka med varandra och äta långa, goda måltider. Den kände filosofen Bertrand Russell

Första Goetheanum, hela byggnaden är gjord av trä.

var en som var med på hennes resa och han uppvaktade den 18-åriga flickan, men hon avvisade honom bestämt – enligt henne själv!

Så kom Marjorie till Europa och sökte sig till Schweiz och Dornach. Från första början var hon med och lyssnade på alla föredrag som hölls av Rudolf Steiner. Hon blev en av de första eleverna som studerade den nyskapade rörelsekonsten, eurytmi, vars former och gester söker att synliggöra de eteriska processerna i tillvaron enligt Rudolf Steiners anvisningar. Det eteriska kallar vi också livskrafterna som för det fysiska ögat direkt är osynliga, men vars verksamhet kan spåras i processer och formförvandling i växtriket, djuren, naturen och förstås i människan. I eurytmin, synliggör man både musik och ord, visar på bakomliggande krafter genom gest och rörelse. Detta var sannerligen något helt nytt, en västerländsk andligt inspirerad rörelsekonst!

Marjorie gav sig hän sina studier med full iver. Men efter en tid blev hon allvarligt sjuk och fick en njursjukdom. Hon vårdades av läkaren Ita Wegman och Rudolf Steiners vakande öga. Studierna fick avbrytas, hon fick bli patient, fick vila i ett eget rum med utsikt över den nya byggnaden. Så kom det sig att hon var i Dornach en kall vinternatt, nyåret 2022–23. Marjorie berättar att hon vaknade under natten av att det var helt ljust ute. Hon gick fram till fönstret för att titta. Där stod Goetheanum i full brand, ett bygge som helt var av trä. Hon gick i bara nattlinnet ut på verandan trots kylan. Här var hon vittne till att det storslag-na mänskighetsbygget, Ordets Tempel, brann ner.

Hon säger, ”Jag stod ute hela natten, på morgonen var jag frisk från min sjukdom.” Och vidare, ”Jag tror att någonting i mig brann upp som behövde förtäras medan jag såg hur byggnaden brann. Och för första gången blev jag verkligen intresserad i antroposofi. Till dess, hade jag älskat eurytmi, men nu gjorde all-

varet i vad som står på spel ett djupt intryck på mig. Detta hade jag inte tidigare känt. Det var nu jag på allvar började studera antroposofi.”

Många vittnen till branden av Goetheanum vittnar om hur djupt omvälvande denna natt var. Marjorie fortsatte sina studier med förnyad kraft. Efter två år tyckte hennes familj att hon skulle ta en paus och komma hem ”för att inte bli helt europeiserad”.

Julen 1924 begav hon sig hem, men nu fast besluten att stå på egna ben. Hon fick arbete i en antroposofisk bokhandel i New Haven i Connecticut. Här fick hon fri tillgång till antroposofisk litteratur och läste flitigt allt hon kom över. Efter tre år återvände hon till Europa för flera eurytmistudier. Till slut var hon redo att undervisa och återvände till USA. Här var hon eurytmilärare på Waldorfskolan i New York City och andra progressiva skolor i många år. Hon genomförde även en Masters-utbildning som 38-åring, på två år för att hon var så kunnig (efter allt sitt läsande!). Marjorie samarbetade även i många år med Dr. Ehrenfried Pfeiffer, en ledande vetenskapsman och rådgivare i biodynamiska rörelsen som hon kände sedan Dornach tiden.

Flygplan sprutar

På 1950-talet träffar hon Polly Richards som ville lära sig eurytmi. De blir nära vänner och flyttar ihop och Marjorie undervisar henne. Men det visar sig att Polly har en svag konstitution, hon tålde inga gifter i maten. Då flyttade de två till Long Island, New York, där de köpte en gård med mark till och Marjorie började odla biodynamiskt med stor energi. Polly blev friskare och starkare. 1957 aviserades markägarna att besprutning av området skulle ske med DDT, det nya undermedlet mot skadeinsekter. Tidningarna var fulla av det, ”...skadligt mot insekter men helt ofarligt för människor!” ljöd rubrikerna. Realiteten är dock att DDT är ett starkt gift, som inte bara tar kål på insekter, men förgiftar alla som kommer i kontakt med det. Man sprejade ursinningslöst.

Marjorie opponerade sig å det kraftigaste, men till ingen nytta. Dagen då det skulle ske spejade hon upp mot skyn. Inget hände. Två dagar senare hördes ett brummande uppe i himlen. Ett flygplan kom flygande lågt över Long Island och deras odlingar sprutande ett moln av DDT, inte bara en gång, utan fjorton gånger räknade Marjorie att de flög över den dagen. Och besprutningarna fortsatte. Fåglar föll stendöda från

skyn, grödor och jorden förgiftades, djur blev sjuka och människor likaså.

Nu skred Marjorie till handling. Tillsammans med tio andra bofasta på Long Island stämde de USAs regering. Hon var eldsjäl i det här initiativet och under de tre år som rättegången pågick, skickade hon en oändlig rad med brev till regeringen, myndigheter, inflytelserika personer och experter. Hon kontaktade vetenskapsmän som var experter i besprutning, som

Det sprutas på stranden och överallt där det finns människor, djur och grödor.

senare kom och vittnade i rätten. Varje kväll satt hon vid sin gamla skrivmaskin och skrev rapporter som hon skickade till intresserade, ibland över hela världen. Och tänk på att det var på den tiden då varken dator eller skrivare fanns, allting gjordes för hand. Samtidigt skötte hon sitt jobb som eurytmilärare på dagen.

Det var i det här skedet som Rachel Carson hörde om rättsaken och bad Marjorie skicka rapporterna, hon ville skriva en bok mot besprutningar. Det var nu de lärde känna varandra. Rachel kom ofta ut på gården och man kan föreställa sig många fruktbara samtal mellan dessa två kvinnor, de blev både vänner och bundsförvanter i en gemensam sak. På så sätt blev Marjorie engagerad i framväxten av miljörörelsen i dess späda början.

Marjorie Spock.

Stämningen avvisades vid de första domstolsförhandlingarna (för att allt redan skett). Men de gick vidare, steg för steg och överklagade igen och igen. Hon hade en stark grupp kunniga människor bakom sig. Marjorie beskriver: "... men regeringen körde över oss fullständigt, de var inte intresserade. De borstade bara av oss som var vi flugor." Det var en kamp om uthållighet, rättvisa och frihet att bestämma över sin egen mark. Hon kämpade på allt hon kunde.

En dag skulle hon ta tåget till New York City för att närvara i domstolen. Det var vinter, snön låg en och en halv meter hög, alla tåg var försenade. Till slut stegade hon resolut iväg genom landskapet mot New York med alla dokumenten under armen! I närmare två km pulsade hon genom snödrivorna för att ta sig vidare. Till slut steg hon in i salen fem minuter innan domaren lade ner målet, eftersom ingen dykt upp. Marjorie hann fram i tid!

Saken gick hela vägen vidare till Högsta Domstolen, Supreme Court. Här röstade sju domare också emot, MEN en av domarna var miljömedveten och skrev en reservation mot domen. Det resulterade i en

reservation som senare blev lag, nämligen att man innan en "destruktiv miljöhändelse" var tvungen att göra en ordentlig och genomförd vetenskaplig undersökning som visade att det inte var giftigt m.m. Det vill säga, man kunde inte bara spruta som man ville. Ävenså blev det lag senare att man inte kunde spruta utan markägarens bifallande.

Hela denna process hade tagit tre år på heltid och kostat 100 000 dollar, en mycket stor summa på den tiden. Polly tillhörde en förmögen familj och de bekostade mycket av denna utmaning tillsammans med andra som ville stödja saken. Marjorie beskrev det så här: "Vi förlorade slaget, men vi vann kriget. Det var en moralisk seger." Året var 1960.

1962 utgav Rachel Carson sin bok *Silent Spring*, och dessa två händelser anses utgöra starten på miljörörelsen som vi känner den idag.

Att det fanns biodynamisk odling långt före den ekologiska vet vi utifrån Rudolf Steiners Lantbrukskurs som hölls på 1920-talet. Ett helt nytt sätt att se världen på, där man odlar utifrån en helhet som inkluderar kosmiska aspekter, som månens och planeternas rörelse, stjärnbildernas påverkan och dessas korrespondenser i djur och växtriket. Och naturligtvis, bondens kärleksfulla närvaro och ledning. Tänk på preparatrörningen som sker varje år på en biodynamisk gård. Det handlar inte enbart om substanserna vi rör ner i vattnet. Det handlar i stor grad också om vilka rörelser vi gör när vi rör, vårt förhållningssätt, allt detta "talar" till de större planetrörelserna ute i kosmos. Det kunde vara eurytmi! Ett samtal uppstår mellan olika krafter i tillvaron och vi får hjälp med vår odling.

Om Rudolf Steiner

Det råder ingen tvivel om att Marjories tid i Dornach och mötet med eurytmi, Rudolf Steiner och antroposofi präglade henne djupt som människa. Det är klart, hon tillhör ju en generation som upplevt det, inte bara läst om det. Det har varit en fast hållpunkt för henne genom hela tillvaron.

När hon tillfrågades om Rudolf Steiner sade hon på sitt speciella sätt: "Jag tittade på hans huvud, jag tittade på hans händer medan jag satt på hans föreläsningar, och jag hade en känsla av att hans huvud var som en kondensation (förtätning) av allt han talade om. Latinska ord är förfärliga i översättningen av Steiner, de får honom att framstå som lärd, en professor. Så talade han inte alls, det var så levande. Orden

han talade var oerhört betydelsefulla, även om jag inte kan säga att jag kommer ihåg mer än en mening av allt han sade under dom åren. Men ett ögonblick minns jag helt tydligt, både hans gester och hans ord. Det var, när han kallade oss att vakna upp: Bli en människa med initiativ! Antroposofi för mig är Steiner, jag kan inte skilja dom åt. Jag ser honom framför mig när jag tänker på antroposofin.”

Antroposofi berör människor på olika sätt beroende på vem vi är, det vet vi. Hos Marjorie blev rörelse en viktig ingångsport, och eurytmin ett sätt att lära känna den eteriska världen och dess magi, som hon uttryckte det. Det var samma port som öppnade hennes ögon för waldorfpedagogik, gemenskapsbildning och jorden som ett levande väsen, med den biodynamiska metoden som ett sätt att kultivera och komma i samtal med världen omkring oss.

Under sitt liv skrev Marjorie Spock en rad böcker, bland annat *Fairy Worlds and Workers*, en känslig och imaginativ undersökning av naturens inre väsen – *the little people* – elementarväsendena. Hon säger att hennes känsla för naturens väsen och älvornas riken inte kommer från någon klärvoyans, men från hennes förbindelse med jorden som odlare och trädgårdsmästare. Den känslan är en förmåga att avläsa vissa tecken och höra vad naturen frågar efter.

Ovan Marjorie Spock när hon är över 100 år.

Nedan Studiegrupp med Marjorie, i bakgrunden syns eurytmfigurerna. (Foton, Elyse Pomeranz)

Hela livet sökte hon att utveckla fruktbar gemenskap. I Sverige känner vi till skriften *Konsten att föra Goetheanistiska Samtal* som varit formande för en hel generation antroposofiska sökare.

Gården i Maine

På 1960-talet var Marjorie närmare 60 år. Hon skulle komma att ännu leva många decennier och in i nästa århundrade. Ägorna på Long Island var förstörda på grund av DDT, Polly hade varit sjuk under hela rättegången, hon tålde inte giftig mat. Till slut flyttade Marjorie och Polly, de etablerade sig i Maine år 1965 på en ny gård. Eftersom kor skulle ha gett för mycket mjölk, hade de istället getter och andra mindre djur, en hjärtefråga för Marjorie. ”Det är oerhört viktigt för mig att man sköter djuren på ett riktigt sätt.” Så småningom flyttade Polly till Spring Valley för att vara närmare läkare och annan terapeutisk hjälp som hon fortsatt behövde.

Marjorie Spock levde vidare på gården i Maine som inspirerande lärare, eurytmist, författare och biodynamiker. På söndagar höll hon sammankomster för bönderna på hennes gård med eurytmi, studier och samtal. Som alltid var gemenskapsbildning ett inre arbete för henne. ”Språket är oerhört viktigt, man måste bemöda sig om att uttrycka det man vill säga så att det alstrar kraft hos den som lyssnar.”

Hon översatte många av Rudolf Steiners föredrag och var mentor åt en lång rad människor som besökte henne, gammal som ung. ”En del kommer för att fråga om det förgångna, om hur Rudolf Steiner var, med mera. Men de har inte insett att vi har ett arbete att uträtta idag.” Här talar initiativets kvinna igen.

Marjorie hade många rika år i Maine, iallt 43 år. Hon såg mer och mer det väsentliga. När hon var över 100 år sade hon: ”Först nu kan jag leva utan att hindra andra i deras utveckling.”

Till sist en liten bild av Marjorie i slutet av hennes liv, den säger mer än många, långa ord. ”Min största oro förut var att jag skulle dö före mina getter. De var 13 och 14 år. Men sedan blev de sjuka. Efter två veckor med veterinärvård var det tydligt att de ville gå. Det är viktigt för mig, att det på denna lilla fläck i Maine finns en plats där djuren är välkomna att leva som dom är.”

Marjorie Spock somnade stilla in 23 januari 2008, 103 år gammal. Torsdagen före hennes död, höll hon in en studiegrupp som pågått varje vecka sedan 1965. Många minns henne med glädje och tacksamhet. §

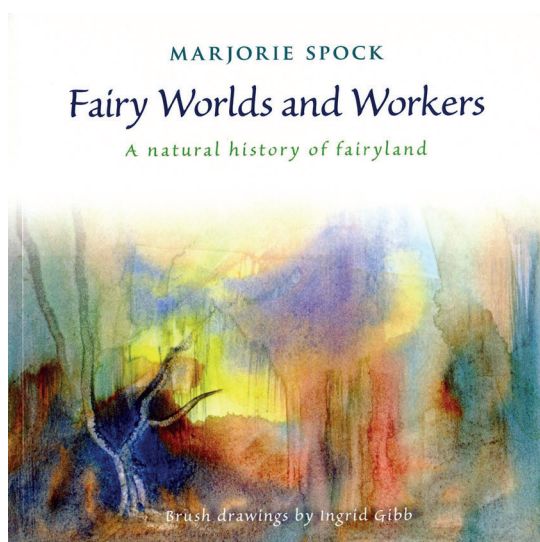
”Varje individ är en skattkammare med unika erfarenheter.

För att kunna skörda rikedomarna måste vi vara förberedda på mötet,

att möta fenomenet, att intressera sig för det. Älska din medmänniska.”

Gravsten.

Två böcker av Marjorie Spock.

Efterord

Särskilt tack till Elyse Pomeranz i Kanada som först berättade om Marjorie Spocks inspirerande liv för mig på en resa till ett globalt möte på temat *Healing the Earth* i Slovenien 2004. Elyse deltog i de sista studiegrupperna med Marjorie, där hon berättade om sitt liv. Hjärtligt tack också till läkeeurymisten Kristina Tucinska från Stockholm som besökte Marjorie flera gånger i slutet av hennes liv och fick den goda idén att intervjua henne och göra anteckningar i en liten skrivbok, som jag fick låna. Guld värt!

Böcker av Marjorie Spock

Teaching as a Lively Art

In Celebration of the Human Heart

Eurythmy

To Look on Earth With More Than Mortal Eyes

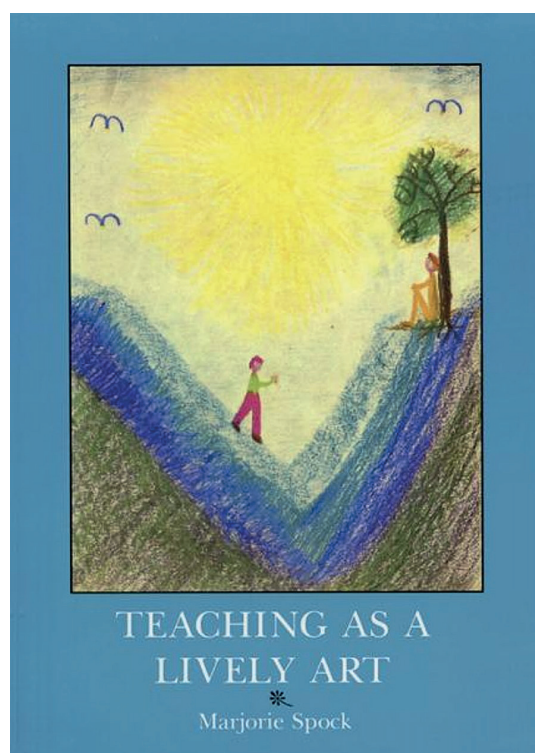
Fairy Worlds and Workers: A Natural History of Fairyland

Häften och artiklar

Group Moral Artistry I: Reflections on Community Building

Group Moral Artistry II: The Art of Goethean Conversation

A B C D E F G: The Secret Life of Letters

Att vårda fröernas mångfald

TEXT Sievert Stiernebro

TID ATT SÅ. Kanske du sitter med några av dessa små underverk i handflatan. Men varifrån kommer de? Uppvuxen på en lantgård visste jag att mat inte blir till i affären. En morot växer upp ur ett frö. Men varifrån kommer fröet?

”Från affären.” Faktiskt nöjde jag mig med det svaret. Jag var stolt över hemodlade grönsaker men tog fröer för givna, tills jag steg in bland hyllor med doftande frö hos Johnny och Barbro på Runåbergs Fröer. Det var då jag fick klart för mig att vi behöver kämpa för deras fortsatta existens.

Levande minnen

Min första egna tomat hade mognat på en planta vid uthusets vägg. Den var söt, frisk och fylld av arom. Den smakade annorlunda än tomater från affären, men var det för att det var jag som hade odlat den? Inte bara. Hade jag sått samma frö som odlare med varma växthus skulle jag troligen inte ha fått några tomater alls vid vår vägg. Det här var en annan sorts tomat.

Åter till frågan: varifrån kommer fröet? Ett längre svar är att det kommer från en planta som växte ur ett frö, som i sin tur också föll från en planta som... Det svaret tar aldrig slut, fast någonstans försvinner spåret bortom horisonten i det förflutnas dunkel. Det är som släktforskning. Eller smittspårning.

Det är utan tvivel så att de första tomaterna växte i Anderna, men släktträdets finaste grenar som givit upphov till alla dessa sorter och egenskaper kan vi bara ana. Varje planta bär med sig tidigare generationers omgivning som levande minnen. Det kan handla om allt från en ettrig insekt till smakpreferenserna hos någon som valde plantor att samla frön ifrån. Klart det underlättar om hon eller han hade en smak som liknar din! Och om kryptet som lurar i ditt land gnagde även på dina grönsakers anonyma förfäder. Är det något vi kan ta för givet?

Tyvärr inte. På ett århundrade har 75 % av nyttoväxternas genetiska mångfald dött ut enligt FN-organet FAO. Alternativen lever i skuggan av lagstiftning anpassad till stora företag och volymer.

Papperslösa växter

Om du tar eget frö och sår dem igen på samma ställe, kommer det att påverka växternas ärftliga egenskaper. ”Efter tre generationer märktes skillnad, de gav bättre”, sa Johnny Andreasson om kålroten han odlade högt uppe på det norrländska berget. Har du en sort som odlats länge där du bor, var rädd om den! Men långväga gäster kan överraska. ’Piracicaba’ är en broccoli från Brasilien som växer utmärkt hos oss, andra kan bli trotjänare efter ett antal år i sin nya miljö.

Det var så det gick till när det började odlas i Sverige. Växterna har följt med människor som rest eller flyttat, och steg för steg anpassat sig till våra klimat- och ljusförhållanden. Kål härstammar från Sydeuropa, morötter började odlas i Afghanistan och konsten att odla spannmål hade de första svenska bönderna tagit med sig från Mellanöstern. Det var där det vilda vetet och kornet växte – under vintermånaderna. Deras stora frön var anpassade för att vila sig igenom torra somrar, men samspelet mellan växt och människa framkallade med tiden helt andra möjligheter.

På den tiden odlades frö i varje by. Växternas mångfaldigande var en självklar del av deras förekomst på olika platser. Idag är utsäde en handelsvara och en vara ska motsvara förväntan, det finns ingen plats för överraskningar. Misstag och fusk i den långa kedjan mellan jord och bord måste gå att spåra och åtgärda. Därför får jordbrukare högväs av blanketter att fylla i, och plantor som avviker från dokumenten får inte förekomma på marknaden även om sorterna har odlats i hundratal år.

Får ogräs och ohyra förekomma? Eller virus? Nej, men det gör de ändå! De har inte slutat utvecklas och finslipa sina livsstrategier, mitt ibland oss skapas nya och åter nya variationer. Får klimatet förändras? Eller din smak?

Det går inte att undvika eller förneka alla förändringar. Grödornas evolution behöver fortgå, men det är inte alldeles enkelt att vara motvalls. Maktkoncentrationen är extrem, företag i storleksordning med stater vinner ofta dragkampen om lagarna. Ändå har ingen jag någonsin tagit upp saken med, varken mi-

nister eller myndighetsföreträdare, stått fast vid att dessa fantastiska grönsaker ska utrotas eller förbjudas bara för att de är "papperslösa".

Att sprida fröer, kunskap och makt

"Alla Coca-Cola är lika och alla är goda." Popkonstnären Andy Warhol satte ord på en attityd i vårt samhälle. Du kan vänja dig vid likformiga varor på löpande band till den grad att naturliga variationer blir lika främmande som skrämmande. Inget får sticka ut, kanske inte ens du själv.

Vad döljer sig bakom skalet? Frön kan verka 'lika som bär' men med små steg kryper växterna fram ur sina höljen och bekänner färg. Några drag är tydliga hos den späda plantan, andra märks när en blomma slår ut eller ett kålhuvud knyter sig. Vissa kanske inte visar sig förrän vi har gått varvet runt och sått fröna som mognade på samma planta, eller flera generationer senare.

Det är banne mig skandal att kunskap om växtförökning är begränsad till en liten klick experter. Varje människa behöver äta. Det borde tillhöra allmänbild-

ning hur man tänker för att hålla liv i en växtsort. För det är ju inte så enkelt som att bara ta frö eller sticklingar från de för tillfället 'bästa' plantorna. För att växterna ska hålla sig friska på längre sikt måste det till ett större sammanhang.

Att bilda frö är en omistlig del av blommande växters existens. Det ger förnyelse och utveckling. Betrakta fröets anatomi. Det är utformat för att resa och spridas, och vi på Runåbergs välkomnar fler att odla frö och sprida det vidare genom oss och andra nätverk. Bara tillsammans, många olika på varsitt håll med sin jord, sin smak och sina tillfälligheter, kan vi samla in ett tillräckligt stort urval av växternas minnen. Minnen, som liksom våra personliga minnen lever och utvecklas, skapar nya kombinationer och nya erfarenheter ur de gamla. Då skapas mer liv än som dör.

Det här var ett axplock från min bok Mångfaldens Gåta som säkert behöver ett par år till på sig att bli färdig för tryck. Det är ju inget litet projekt att försöka sammanfatta hela universums mångfald... §

VÄLKOMMEN ATT
TA DEL AV ETT
FRÖSORTIMENT
MED ÖVER 650
EKOLOGISKA
SORTER

Haverrot
4995 Gammal Gotländsk
Tragopogon porrifolius
PORTION
RUNÅBERGS FRÖER
S-44493 SPEKERÖD
Ekologiskt odlat frö
Stand frö enl. EU/SE-EKO-04

Purpurvinda
Ipomea purpurea
588 Star of Yella
PORTION
RUNÅBERGS FRÖER
S-44493 SP
Ekologiskt odlat frö
Stand frö enl. EU/SE-EKO-04

Pac Choi
1065 White Celery Mustard
Brassica rapa chinensis
PORTION
RUNÅBERGS FRÖER
S-44493 SPEKERÖD
Ekologiskt odlat frö
Stand frö enl. EU/SE-EKO-04

RUNÅBERGS FRÖER
EKOLOGISKA FRÖER FÖR NORDISKA TRÄDGÅRDAR
www.runabergsfroer.se

Mjölksyrningsglädje

Hos småskaliga grönsaksodlare

TEXT Brigid Lefevre **FOTO** Projektet Förädlingsodling

SEDAN JAG Började ODLA GRÖNSAKER själv har mjölksyrning och odling alltid gått hand i hand. Det har varit en trygghet – jag visste att det alltid skulle gå att ta hand om skörden utan alldeles för mycket ansträngning. Det var dock inte tonvis med grönsaker jag hanterade men det var tillräckligt för att ge mig en stark övertygelse om detta – att mjölksyra den egna skörden – kunde vara fördelaktigt för många andra, särskild andra småskaliga grönsaksodlare. Ett engagemang uppstod och med mycket hjälp av Eva Johansson skrev jag ihop en ansökan till Jordbruksverket om att hålla kurser och sprida information om mjölksyrning till småskaliga yrkesodlare och storskaliga hobbyodlare – som blev beviljad i slutet av 2019!

Som förberedelse för att hålla kurserna för den bestämda målgruppen behövde jag styrka min egen övertygelse om betydelsen av förädling inom den egna verksamheten genom att samla in andras erfarenheter.

I det syftet besökte jag bland annat Solmarka Gård utanför Kalmar och fick höra hur de har lyckats utveckla gården till stor del genom den egna förädlingen av gårdens produktion och värdet av att sälja sina produkter i eget namn. Med en ständig strävan av förbättring höll de på bygga färdigt gårdsbutiken, som numera står klar, ett nytt mejeri, förädlingskök och ett utrymme som kan bli till restaurang.

På Peterslunds ekogrönsaker i Björnlunda beskrev Malin Schneider beslutet att ta över Järna Syrat år 2014 som ”det bästa vi har gjort” och poängterade att ”det som är bra med landsbygden är att folk oftast är lojala, de vill stötta det lokala så det gäller bara att uppfostra dem till att gilla mjölksyrat. Det viktigaste är att bygga en relation med kunden.”

Jag åkte till Solsyran i Orsa och fick en viktig inblick i det praktiska. Hon berättade: ”det blir ungefär ett halvtidsjobb att mjölksyra 10 ton per år, 20 ton blir en heltid.” Och så åkte jag ända upp till Häxmo utanför Näsåker för att träffa Eva-Lotta Breitholz vars surkål och syrade blomkål och sockerärter är mycket berömda.

Överallt såg jag spår av Annelies Schöneck, som gav ut boken Mjölksyrejäsning av grönsaker 1986, och mer och mer insåg jag vilket otroligt inflytande

hennes arbete och skrivandet om förädling har haft i Sverige. För många som började odla på 80-talet var mjölksyrning en självklarhet och jag skulle säga att det var mycket tack vara henne. Det blev säkert också jättebra affärer för Gärtopf som producerade det mjölksyrningskrus som finns än idag i många kök, och källare, runt om i landet – de höll bra!

Förhoppningen med projektet att hålla kurser för andra odlare var att de skulle kunna hitta sätt att integrera mjölksyrning i deras befintliga verksamheter och med det i åtanke anlätade jag Emilia Rekestad som med sin stora kunskap om coaching-tekniker var

delaktig i att stödja den process hos deltagarna som kunde ha en verkan även efter kursdagens slut.

Jag och Emilia höll kurser runt om i landet under 2021 och 2022. Under kursdagarna fick deltagarna lära sig grundläggande mjölksyrning, smaka på en rad olika syrningar och få coachning runt hur de själva kunde få in mjölksyrning i sin verksamhet.

Utöver de möjligheter som kunskapen ger till de småskaliga producenterna när de lär sig mjölksyrning, har det varit mycket värdefullt att kunna erbjuda de här kursdagarna då de gett möjligheter för deltagarna att träffa andra inom samma yrke, ett yrke där man ofta jobbar mycket själv. Och det är alltid roligt att hänga med andra odlare.

Kurserna ägde rum i Stjärnsund utanför Hedemora, på Hela Jorden i Stockholm, på Hornuddens Trädgård i Strängnäs, på Wij Trädgårdar i Ockelbo och på Bossgården i Tidaholm.

Näst på agendan är två demonstrationsdagar för att visa konsumenter hur de kan använda mjölksyrade grönsaker i vardagen och hur skolkök kan få in det i sina rutiner. Jag håller även på att skriva ihop och dela med mig av alla mina mjölksyrningshemligheter och populära recept från de senaste 10 åren på en blog som följer odlingssäsongen, som du hittar på foradlingsodling.se. §

Brigid Lefevre har sedan 2017 drivit FÖRÄDLAD Andelsförädlingsodling, en mindre odling där allting som odlas mjölksyras innan det delas ut till medlemmarna. En mervärdes produkt direkt från odlingen.

Mjölksyrade bönor med dill

Recept av Brigid Lefevre

Denna syring var en av de mest populära bland FÖRÄDLADs medlemmar, och en favorit bland barn!

- 13 liter gröna bönor eller vaxbönor
- 3 stora gula lökar
- 1 hel vitlök, alla klyftor
- 1 liten bunt krondill
- 10 svartpepparkorn

Skörda bönorna innan själva bönan är utvecklad, baljan ska inte vara träig. Tvätta av men lämna dem hela, även lite av skaftet kan vara kvar. Varva bönorna med hackad lök, hela vitlöksklyftor, krondill och några svartpepparkorn. Lägga en tallrik ovanpå och fyll sedan behållaren med en kall 3,5% saltlag (35g salt per liter vatten). Låt stå i rumstemperatur i 7 dagar och ställ sedan kallt i minst 6 veckor. Vid mjölksyrning på burk, hacka bönorna. Vill du prova att syra bondbönor och mer utvecklade gröna bönor skall de förvällas snabbt först.

Biodynamisk matkvalitet

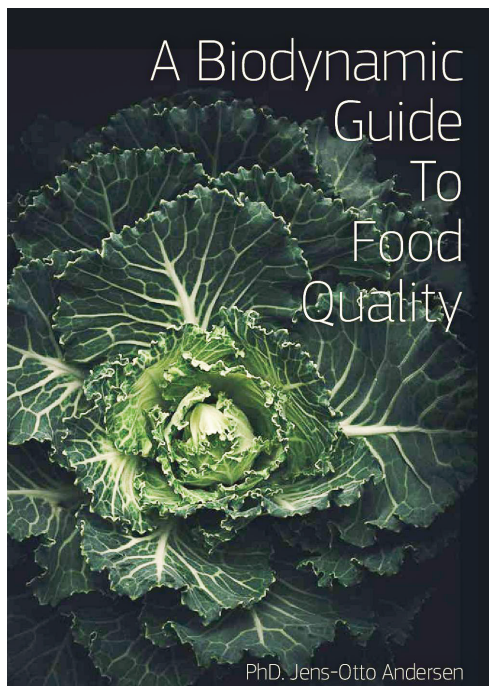
Föreläsning med Jens-Otto Andersen lördag 1 oktober, Ytterjärna

För att fördjupa oss i det som Jens-Otto presenterar i sin bok *A Biodynamic Guide to Food Quality* har Biodynamiska Föreningen bjudit in honom att komma och hålla ett endags-seminarium där han utvecklar de teman som han presenterar i boken.

Program och tid kommer att släppas under slutet på augusti. Seminariet kommer att hållas i Ytterjärna. För mer information hör av er till kontoret efter sommaren.

Från boken: "Matkvalitet handlar om mer än de mineraler, kolhydrater, fetter, proteiner, fibrer och vitaminer som är listade på produktetiketter. Vi får relevant information från dessa etiketter, men grönsaker, frukt och spannmål är levande organismer och vi måste uppfatta dem, odla dem och granska dem därefter..."

Ordspåret "En frisk jord ger friska växter som ger friska djur och människors myntades ursprungligen av pionjärer inom ekologiskt jordbruk. Det sammanfattar den övergripande utmaningen för bonden: att göra gårdens jordar allt mer bördiga, att ha en balanserad djurhållning, att ta hand om biotoper och områden med fleråriga träd och att integrera gården i det omgivande landskapet".

Lantbrukskonferens 2023

1–4 februari 2023
Dornach / Schweiz

Även om sommaren just kommit pågår förberedelserna för nästa vinters lantbrukskonferens. Temat är "Utvecklingen av jordbruket" och konferensen kommer att vara del av en trilogi av event runt 100-årsjubileumet av Lantbrukskursen och starten av den biodynamiska odlingsmetoden.

Under hundraårsjubileumsåret 2024 kommer lantbrukskonferensen att fokusera helt och fullt på materialet i denna första kurs, på de stora och djupgående bilder som inspirerar oss. Arbetstiteln är "Människan blir grunden".

Men det måste också finnas en överblick, så detta är planerat för konferensen 2023, samt en förhandstitt på framtiden under 2025 års konferens. Detta ger oss en trilogi av teman för åren och konferenserna kring 100-årsjubileumet: en överblick 2023, den nuvarande impulsen 2024 och framtidsutsikterna 2025.

Lantbrukskonferensen 2022

Nu finns materialet på tyska och engelska från förra konferensen att ladda ned och läsa på hemsidan: www.sektion-landwirtschaft.org/en/sv/report-of-the-agriculture-conference-2022

Nordiskt Forum 18–20 november 2022 i Danmark

Årets Nordiska Forum för de biodynamiska föreningarna kommer att hållas i Danmark på Kullerup Kurser 6 km väster om Nyborg.

Pris och program kommer att släppas och information blir uppdaterat på våra hemsidor:

www.biodynamisk.dk och www.biodynamisk.se.

Kullerup Kurser ligger på Kullerup Bygade 2 A, 5853 Ørbæk.

Mer info på deras hemsida, www.kullerup.dk.

Mjölksyrningskurser

Välkommen till två separata kursdagar på Osprey Farm & Studio

Foto Projektet Förädlingsodling

Känn dig trygg med att mjölksyra grönsaker hemma och våga experimentera! Kom på två separata endagskurser där du får lära dig grundläggande mjölksyrning med råvaror direkt från odlingen. Du får testa på att mjölksyra och ta med en burk hem.

Ta gärna med förkläde och skärbräda. Det är dax att fylla köket och magen med god, levande kultur! Ingen förkunskap behövs.

När 6 augusti, kl 14.30 till 17.00
1 oktober, kl 14.30 till 17.00

Plats Osprey Farm & Studio,
Fogdö Norra Vik 6,
64 592 Strängnäs

Pris 750 kr inkl en burk mjölksyrat att ta med hem.

Anmäl dig genom att mejla till:

info@foradlingsodling.se

eller genom att fylla i formuläret på:

foradlingsodling.se

samt betala 750 kr till Brigid Lefevre Mathantverk via Swish 123 344 42 21 eller till Bank Giro 5166-8887 för anmälan. Skriv "Osprey (datum)" i meddelandet.

Brigid Lefevre är kursledare och hon är en entusiast för småskalig odling och mathantverk. Brigid driver Förädlad Andelsförädlingsodling och arbetar med den nordiska biodynamiska utbildningen Bingn. Hon håller regelbundet kurser i mjölksyrning i olika sammanhang.

Bingn

Odla nästa generation av biodynamiska bönder

Foto Tomer Shaltiel

Bingn driver ett innovativt treårigt program som odlar nästa generation av lantbrukare för vårt nordliga område.

Läringsprogrammet ger en unik inlärningsupplevelse; nästa generation ges möjligheten att växa och lära sig av etablerade bönder och experter genom en kombination av långvariga praktikplatser, seminarier och mentorskap.

Under pandemin har det blivit ännu mer uppenbart att vårt matsystem måste förändras och att biodynamiskt jordbruk kan erbjuda lösningar på våra nuvarande ekosystemkriser. 2023 startar BINGN ett nytt grundår.

Hur fungerar programmet?

Det första året av BINGNs lärlingsprogram äger rum i Norge på två gårdar, Fokhol Gård och Alm Østre, där eleverna bor, arbetar och lär sig tillsammans.

Under andra och tredje året kommer studenterna att hitta sina egna praktikplatser på gårdar i något av de nordiska länderna – Norge, Sverige, Danmark och Finland – och samlas för seminarier på olika platser i de olika länderna.

I lärlingsprogrammet kommer eleverna att besöka ett 60-tal gårdar och ges därmed ett brett spektrum av intryck och kunskaper.

Läs mer och ansök på www.bingn.org.

Jorden vi ärvde

En gåva till framtiden

Vi står inför en tid när den levande jorden nästan kan ses som ovärderlig. Samtidigt måste vi tillskriva den fertila levande jorden ett otroligt värde. Och den biodynamiska regenerativa odlingsmetoden strävar mot att göra jorden mer levande. Vi vill uppmuntra er att investera i framtiden, vi vill uppmuntra er att lämna ett avtryck, att lämna en gåva till kommande generationer.

Din gåva eller en del av ett arv kan hjälpa Biodynamiska Föreningen i sitt arbete att stärka bönder och den biodynamiska impulsen under kommande århundrade. Tillsammans kan vi sträva efter att lämna planeten, matjorden, växterna och djuren i ett bättre tillstånd till de som kommer efter oss.

Vision

Vi planterar frön inför framtiden.

För att försäkra oss om att biodynamisk odling kan stärka ekosystemen och de naturliga kretsloppen i framtiden jobbar biodynamiska föreningen med att informera konsumenter, stödja odlare av den biodynamiska metoden och hjälpa unga människor som vill ta sig an lantbrukarrollen.

Ett biodynamiskt hållbart förhållningssätt handlar om att arbeta med naturen på naturens villkor, att behandla jorden varsamt och läsa av naturen för att få skörd i utbyte. Vi vill att denna odlingsmetod är en del av 2000-talets hållbara matproduktion.

Din Gåva

Det stöd vi får kommer gå till att säkra matproduktionen genom att ge stöd till lantbruksstuderande på biodynamiska gårdar så att nästa generation kan fortsätta producera våra livsmedel.

Vi vill också hjälpa bönder att ställa om till biodynamiskt lantbruk eller att säkra ägandet av sin mark så att den viktiga matjorden är i goda händer.

Märk din gåva med "Framtidens Odlare" om du vill att det ska bli ett stöd till nästa generations lantbrukare.

Märk din gåva med "Jorden vi Ärvde" om du vill att det ska gå till lantbrukare och matjord.

Tillägg till ditt testamente

Vill du lämna en gåva genom ditt arv kan du göra ett tillägg till ett redan befintligt testamente. Tänk på att tillägget behöver formuleras enligt Ärvdabalkens riktlinjer, precis som en testamente. Du kan få mer information av oss på föreningen om du tar kontakt med oss.

Bankgiro till Jorden vi ärvde

Gåvor kan betalas in till:

Swish 12 35 61 07 53 eller **Bankgiro** 19 62 95-0.

